Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 77 (14097) | 1973 оной апрелиин 1, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

ТҮРҮҮ ХҮНЭЙ ҮГЭ

Зэдын аймагай Ториин совхозой ...илубые даагша, 1972 ондо малша... соёлой талаар хангалгаар респуб... доторoo түрүү һуури эзэлһэн Ан...ина Поликарповна СЕРГЕЕВА

СОЁЛОЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ХУБИТА

...НАЙ АЙМАГАЙ ажалшад энэ ...лдэ малшадай бүхэсоюзна мүры... оролсон, эршэмтэйгээр ажалла... Эхэ орон доторнай дэлгэрһэн мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаа... дунда зуун эхэ хониноо зуун, ...шье хурьга абажа байһан зо... улам олошорно. Хэнэйшье мэ..., хонишод, малшад совхозой түб..., хүдөөдэ ажалладаг. Магазин..., хэрэгтэй юумэеэ абаха, концерт... кино хараад ошохо сүлөө саг тэ... ехэл хомор даа. Хүдөө ажахы... улам ехээр абаха гэжэ шар... абаа ажалшадые соёл культурын ... гүйсэд һайнаар хангаха гээшэ ..., соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй ... уялга болоно.

...ин ба Оёорой совхозуудай мал... эрилтэнүүдые хангаха гэһэн зо... манай автоклубай хүдэлмэрилэг... урда табигданхай. Комплексно ... байгуулан энэ зорилгоёо бэе... оролдонобди. Соёлой ордоной ...эрилэгшэд, библиотекарьнууд, ..., лектор, фельдшер болон ...бригадын гэшүүд комплексно бри... хүдэлмэридэ хабаадуулагдана. ... тусхай графигай ёһоор ажалла... Би нилээд олохон жэл автоклу...шаар хүдэлнэб. Энэ хугасаа ...аллаха зуураа, комплексно бригаб... малшадай бүхы эрилтэ гүй... хангаха эгээл һайн арга боломжо гэ...жэ абааб. Комплексно бригада ...лан ажаллахадаа, малшадай то... бууса дээрэ гү, али культбаза ... дүтэ шадарай малшадые суглуул...шье таарамжатай. Юундэб гэ... нэгэ бууса зубшаһаар яба... үнгэршэхэ, малшадай зарима ... удаан хүлеэхэ баатай болохо. ...шье нэгэ хонишонойдо олоороо ... лекци, кино, концерт һубарюу...харуулбал, ажалдань һаалта хэхэ .... Үгышье һаа, мүнөөдэр лекци, ... кино харуулха гэхэдэш, нүгөөдэ ...одынь хүлеэжэ байха. Иимэ ушар... нэгэ тээшэнь, киномехани... тээшэнь, агитбригадынгаа ... табидаг нүхэдые гурбадахи ...ондонь эльгээбэл яаха юм гэжэ за... һанажа болохо. Боломооршье ... болоо. Гэбэшье хэдэн ондоо тээ...жа хүдэлмэрилхын тула хэдэн ..., автобус хэрэгтэй. Тингээдшье ... хонишоной хэдыдэ сүлөөтэй бай... мэдэхэб. Хаягты ажалаа, ма... шагнагты гэжэ хэлэхэгүй ха ... Тиимэһээ совхозой директор, ... графигаа харуулаад, ажалша... олохон бууса дээрэ гү, али культ... дээрэ суглуулбал зохисотой байна. ...ай суглардаг бууса гү, али ...нуудта хэды хэды болоод лэ ... байха хэрэгтэй. Һарадаа 15—18 ... гаранабди. Соёлой ордонтой, биб... хамта фермэ, гүүртэ бүхэн ... улаан булан болон хонишоной бу... эмхидхэдэгбди. Хонишодой хоорон... үргэгдэжэ байгаа социалис мүры... харуулалгада онсо анхарал хан... Энэнние харуулхын тула ...жэ «Дайшалхы хуудаһа» гар... Хонишоной туйлаһан амжалта, ... ажалайнь дүнгүүдые, дутуу дун...нь, тэдэнниень «Дайшалхы хуу... дээрэ бэшээд, тэрэнээ тус хони... мүрысэжэ байһан нүгөөдэ хони... абаашажа үлгэдэгбди. Нүгөө ... тухайнь «Дайшалхы хуудаһан» гаргагдадаг. Инмэһээ хонишод ...нэйнгөө ябаса тон элеэр мэдэжэ ..., хэн хэндээ булигдахагүй гэжэ оролдодог. Фермэнүүдэй, һаали... хоорондо үнгэргэгдэһэн мүрысөө ... инмэрхүүгээр харуулдагбди. ...лхы хуудаһанһаа» гадна, «Ажалай алдар солын хуудаһа» гарганабди. Энэ хуудаһан дээрэ ажалдаа алдартай хүнүүд тухай, тэдэнэй ажал хэрэг тухай үргэнөөр бэшэгдэдэг. Бэрхэ ажалшадай дүй дүршэлөө нүхэдтөө дамжуулха хэрэгтэнь али бүхыгөөр туһалха гэжэ оролдонобди. Үнэхөөрөөшье ажалай түрүүшүүлһээ бэшэ хэн ондоо хүн залуушуулые ажалда дуратайгаар хандажа һургахаб даа. Залуушуул эрхим хонишодой үльгэр жэшээ дууряан абаха халаан ха юм.

Автоклубайнгаа ажалда уран зурагуудые, эпидиаскоп үргэнөөр хэрэглэнэбди. Кино тухай мэдээжэ ааб даа. Фермэ бүхэндэ, гүүртэ бүхэндэ кино харуулагдадаг. Мүн магнитофон хэрэглэнэбди. Малшадай дуратай дуунуудые бэшэжэ абаад, уулзалга дээрэ дамжуулдагбди. Мүн мүрысэжэ байһан хүдэлмэришэд бидэнээр дамжуулан, бэе бэедээ амжалта хүсэн амаршалдаг юм. Энээнниень магнитофон дээрэ бэшэжэ абаад дамжуулдагбди.

Мүн олон тоото лекци уншагдадаг. Нютагай дунда һургуулиин директор Н. И. Тугаринов, багша В. М. Колмаков гэгшэд эдэбхитэй лекторнүүднай юм. Ториин совхозой парторг Д. С. Борисов, Оёорой совхозой парторг А. С. Аржанович гэгшэд манай хүдэлмэридэ горитойхон туһа хүргэдэг, олон лекци уншадаг.

Бригададамнай библиотекарьнүүд бии. Нүхэд Л. И. Агафонова, К. П. Гомзякова, Т. А. Грыдина гэгшэд фермэ, гүүртэ дээгүүр ном тараагаад, дахин эрьежэ ерэхэдээ, уншагшадай уншаһан ном һэлгүүлжэ үгэдэг. Мүн культбазанууд дээрэ номой булангууд эмхидхэгдэнхэй.

Хонишод болон малшадые соёл культурын талаар хангахаһаа гадна, манай автоклуб хүдөөгэй клубуудта горитойхон туһа үзүүлдэг гээшэ.

Баһа соёлой ордоной хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта багахан зүжэгүүдые табидагбди. Эдэ зүжэгүүднай олоной анхарал ехэ татадаг. Архидалга, һальхай хоёрог ябадал эрид шүүмжэлһэн зүжэг бэлдэжэ, олоной анхаралда табихаяа байнабди.

Республикымнай алдарта ой дүтэлжэ байна. Нютагайнгаа малшад, хонишодой энэ баяр баясхаланта үдэрые ажалай эрхим бэлэгүүдээр угтаха хэрэгтэнь али болохоор туһалха манай зорилго. 50 жэлэй турша соо республикымнай шарай ямараар хубилааб гэжэ харуулха шухала. Мүн арад зонойнгоо мүнөө үеын байдал, ажалай баатаршалга харуулха хэрэгтэй. Энэ талаар нилээд горитойхон ажал ябуулхаар хараалагданхай, ябуулагдажашье байна. Республикынгаа түүхэ, экономико тухай олон тоото лекци, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэбди. Мүн арадуудай хоорондын хани нүхэсэл, совет олон үндэһэтэнэй эбтэй һайхан бүлэ тухай олохон лекцинүүд зорюулагдаха.

Ажал хэрэгнай жэгтэй һайн, ямаршье дутуу дундагүйбди гэжэ хэлэжэ болохогүй. Дутуу дунданууд бии. Жэшээлхэдэ, автоклубтамнай газетэнүүд булта хүсэд бэшэ. Мүн һара соо 15—18 бэшэ, үшөө оло дахин хүдөө гараха хэрэгтэй байна.

Инмэрхүүл даа манай ажал. Автоклубай ажал ехэл амар, бэлэн юм гэжэ зарим зон һанадаг. Хонишодоор зайгаад лэ, кино харуулаад лэ, лекци уншаад лэ ябалга гэжэ. Тиимэшье амархан бэшэ даа. Ажалшадай соёл культурын эрилтэ хангалга, тэдэнние үзэл сурталай талаар хүмүүжүүлгэ хадаа хүдөөгэй автоклубай нэн түрүүшын уялга болоно. Концертын зал, театрһаа холо хүдөөдэ ажаһуудаг хүнүүдтэ культурын баялиг дамжуулха гээшэ ехэ хүндэтэй хэрэг.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ХҮДЭЛМЭРИШЭДЭЙ БҮХЭСОЮЗНА СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨН

БОЛЗОРҺОО УРИД

«Первомайский» совхозой һү һаалиин 2 фермын коллектив үбэлэй һаранудта ехэ һүнэй түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоһон юм. Түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы гурбадахи жэлэй түрүүшын хоёр һарын туршада тус коллектив 1277 центнер һү һаажа абаа. Энэнь нёдондоной энэ үеынхиһөө 300 центнерээр ехэ.

Һаяхан тус ажахын һаалишад гүрэндэ һү худалдаха I кварталай түсэб 20 хоногоор уридшалан дүүргэһэн тухайгаа мэдүүлээ. Һаалишад 1400 центнер һү бэлэдхэлэй пунктда тушаажа, хараалһан түсэбөө үлүүлэн дүүргэбэ.

Түсэбэй амжалтатайгаар дүүргэлтэдэ һаалишад Е. Яковлева, М. Будулина, А. Павлова болон бусадай оруулһан хубитань ехэ. Ажалай Улаан Тугай, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто Евдокия Яковлева энэ үедэ бусадһаа ехэ һү һаажа, хамта хүдэлдэг нүхэдтөө ёһотой үльгэр жэшээ харуулна. Ажахын һаалишад болон малшад ойртожо байһан түүхэтэ һайндэрөө ажалай бэлэгүүдээр угтаха зорилго урдаа табинхай.

Ю. ЦЫБИКОВ.
Хэжэнгын аймаг.

Улаан-Үдын аймагай «Восход» колхозой гахайн фермэдэ ажалладаг хүнүүд жэл бүри горитойхон амжалта туйладаг юм. Нёдондо тус коллектив гахай бүриһөө 16 поршоонхо тэнжэ эжэ, шахамалнуудайнгаа тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 360—400 граммаар нэмээһэн байна.

Мүнөө энэ ажахын гахайшад абаһан уялгаа сүм дүүргэхээр ажаллана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) М. Емонакова, М. Русина хоёр гахайнуудаа эдеэлүүлжэ байна.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

БУЛТАНАЙ ОРОЛДОЛГООР

XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхоз мал ажал эрхилдэг аймагай томохон ажахынуудай н э г э н. Эндэхи һаалишад үбэлэй һарануудта ехээр һү һаахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүүшын үдэрһөө эдэбхитэйгээр оролсоо. Усановкын фермын коллектив үбэлжэлгын үедэ үнеэн бүриһөө 950 килограмм һү һаажа абаха тухай аймагайнгаа малшадта хандаһан юм. Түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы жэлдэ тус колхоз 7486 центнер һү гүрэндэ худалдаха түсэбтэй. Нэгэдэхи кварталай туршада һаалишад бэлэдхэлэй пунктда 1700 центнер һү тушааха байһан һаа, мартын хахадай мэдээгээр, 1428 центнер һү тушаанхай. Колхоз сүүдхын туршада 22 центнер һү бэлэдхэлэй пунктда эльгээнэ. Түсэбһөө гадуур һаалишад 350 центнер һү тушаагаа.

Нүхэр Санжиевай даадаг Хуртагын фермын коллективэй ажалынь урагшатай. Тус коллектив үнгэрэгшэ жэлдэ эмхидхэгдэһэншье һаа, ажахын түрүү фермын тоодо ороно. Эндэхи һаалишад, малшад ажалдаа түрүү онол арга хэрэглэдэг болонхой. Тэдэнэр январь һарын дүнгөөр нэгэдэхи, февраль һарын дүнгөөр хоёрдохи һууридa гараа. Эндэхи һаалишад 1 кварталда 315 центнер һү гүрэндэ худалдаха түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэжэ шадаба. Ажалаа һайн мэдэхэ һаалишад эндэ олон. Александра Шангина түрүүшынхеэ тугаллаһан гүнжадые зүбөөр эдеэлүүлжэ һааһанай ашаар хоёр һарын туршада тус бүриһөөнь 543 килограмм һү абаа. Үнгэрэгшэ февральда эдэнэр бүхы фермээрээ үнеэн бүриһөө 295 килограмм һү һааһан юм. Дүй дүршэлтэй һаалишад Галина Назимова, Сыбжит Омоктуева болон бусад февраль һарада һайнаар ажаллажа гараа гэжэ хэлэлтэй.

Ажахын һаалишад гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэжэ, болохоёо байһан алдарта ойн баярые нэрэтэй солотойгоор угтаха зорилготой.

В. ЖАРКОЙ.
Захааминай аймаг.

Репортаж

ХАБА ШАДАЛААРАА...

«Галта шулуунай» уурхайнь болоһон домог суута Тоёоной нюсэгэн гүбээнүүдэй бооридо байрлаһан ахалагша хонишон Ц. Р. Шойнёновагай даадаг отара табадахи хабараа хүлгөөтэй, шуулатайгаар угтаба. Һаяхан энээгүүр ябахадаа, тэдэнэй ажал хэрэгээр һонирхогдоо һэн.

— Сэхыень хэлэхэдэ, хүшэрхэн лэ байдалда үбэлжэлгэеэ үнгэргэжэ байнабди. Тингээшье һаа, хони, хурьгадай эдихэ үбһэ тэжээлээр даншье ядалдаа бэшэбди. Үбэлжэлгын ямараар үнгэрхыень тухайлжа, эртээнһээ хонидойнгоо хүшэ тамир абхуулхаяа оролдоһон, хохир ехээр бэлдэһэн, хото хорёогоо газаа досоогүй шабажа, һайса дулаалаа һэмди. Мартын хахадаар 563 хониниһоо 500-гаад хурьган абтаад байна. Үшөө дүшөөд хонин хурьгалха зэргэтэй, — гэжэ ахалагша хонишон хөөрэхэ зуураа, иигэжэ нэмэбэ: — Түл абаха хаһын түгэсөөшье һаа, а ж а л а й ш а н г а тэмсэл үргэлжэ л һ ө ө р. Эгээ шухалань гэхэдэ, үбэлэй үедэ үргэһэ нойргүй гэхээр тодожо абаһан хурьгадаа хабарай хагсууда гарзалуулангүй хүхэ ногоон дээрэ гаргаха гэһэн харюусалгатай ажалнай эхилбэ даа. 100 эхэ хонин бүриһөө 95 хурьга абаха гэһэн уялгаа дүүргэхын түлөө оролдохол зон бэзэбди, — гэжэ нүхэр Шойнёновагай хөөрэхэдэнь, ушар байдалыньшье ойлгогдоодхёо һэн.

Үбэлэй хэсүү үеые тэсэмгэйгээр дабаад, хабарай хагсууда зоригоо мүхөнгүй, хурьган бүхэниие хүхэ ногоон дээрэ гаргахын түлөө һахы һалаг хүдэлжэ байһан Түлгэн-Буусын хонишодто мүнөө час, минута бүхэн тоотой болонхой.

Хонишодой хэхэ юумэн барагдаха бэшэ даа. Цырема Раднаевнагай туһалагшанар — Бүтэд Гармажапова, Дмитрий Тубчинов, мүн ехэ басаган Любань булта дaa ехэл тухагүйнүүд. Наратай, игаабари үдэр һэн. Зарим нэгэниинь олон ондоо хаамагууд соо байһан хонидоо амяарнь гаргажа, үһалуури дээрэ абаашана, энээхэн һамбаанда нүгөөдүүлынь үбһэ, зелёнкоёо гаргажа үрдинэ. Хобто хобоонууд соогуур талха тарянай зүйл хубаарилагдан хэгдээдхинэ. Үшөө нэгэ тэмдэглэхэ зүйл гэхэдэ, нёдондо газаагаа үрэмдэмэл худагтай боложо, хонишодой ажал нилээд хүнгэдхэгдөө. Тингэжэ оньһон аргаар бүлэжэ гаргаһан үһаяа электрын элшэ хүсөөр бүлеэдхэхэ түхеэрэлгэ тэндэнь тодхогдонхой.

...Дулаан дал соо байһан нарай хурьгад маарaлдаад һаланагүй. Үбэлэйнь хурьгад яһала өөдэргэн дорюунууд. Хэрэглэмжэһээ гараһан резинэ мөөр тэгэн дундуурнь зүһэжэ хэһэн хобоонуудаа тойрон, хуурай сэбэр хохир дээрэ хурьгад тангаршаалдан дэбхэрнэд.

Хонишон бүхэн иимэ гурим жэншэдгүй наринаар сахидаг. Тингээгүйдэнь аргагүй байна бшуу. Хурьгадынь үдэрэй рационой ёһоор һайхан үбһэ, искусственна аргаар буйлуулагдаһан һү, мел, дабһа, загаһанай тоһо, талха тарянай зүйл эдидэг байба.

Коммунист Ц. Р. Шойнёновагай отарынхид совхозойнгоо хонишон Хандажап Бальжинимаевай бригадатай мүрысэдэг юм.

Эндэхи хонишод үбэлжөөндөө дүтэхэнэ 25 гектар зелёнкын газартай. Тэрээн дээрээ жэл бүхэндэ өөһэдөө шэбхэ гаргажа тараадаг, ургасыень дээшэлүүлхын түлөө оролдодог байха юм. Нёдондо ган гасуур байжа, хэды бага ургаса абабашье, хабарай хашанха сагта хашаагаа хаагаагүй, хорёо соогоо үшөө хахад һүри зелёнкотой байгаа һэн.

— Түл абалгын түлэг үедэ манда хурьгашанаар хүдэлһэн Буряадай хүдөө ажахын техникумэй студентнэрэй ябаһанай һүүлээр ехэл тухашараад байнабди. Үдэрэй игаабарида хонидоо гаргажа бэлшээхэ гэхэдээ, хаанаашье хүрэнэгүйбди, — гэжэ эндэ хүдэлжэ байһан Бүтэд Гармажапова һанамжаяа хубаалдана.

Хонишодой гэртэ һаруул, сэбэршье. Ажалша бүхэриг аад, нягтахан зон байдаг юм хаш гэжэ абаһаар тухайлхаар. Стол дээрэнь шэнэ газетэ, журналнууд, транзисторна радиоприёмник табяатай. Малай түл абалга, үбэлжэлгые һайнаар үнгэртэхэ тухай уряалһан плакадууд, хонишодой абаһан 1973 оной социалис уялганууд болон хони, хурьгадаа эдеэлүүлхэ үдэр бүриин рацион, һара соо гаргашалха тэжээлэй нормо — эдэ бүгэдэ эли тодоор бэшэгдэжэ, хонишоной булан гэһэн газартань үлгөөтэй харагдана.

Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсоһон эдэ хонишод юһэдэхи табан жэлэй шиидхэхы гурбадахи жэлдэ бүри ехэ урма зоригжолоор бадаржа, түрэл республикынгаа 50 жэлэй ойе ажалай бэлэгээр угтаха хүсэлэнтэй хаба шадалаараа оролдожо байна.

Ч.-Ц. САНЖИЕВ.
Сэлэнгын аймаг,
Химнын совхоз.

Апрелиин 1—геологой үдэр

ЗУНАЙ АЖАЛ ЭХИЛХЭНЬ

Залуу геофизик Валерий Павлович Хаптаевые Буряадай геологоуправлениин геологууд һайн мэдэдэг болонхой. Валерий арбаад шахуу жэл геофизигээр хүдэлжэ, дүршэл шадабаритай болоһон юм. Орёо нарин приборнуудаар геолого-шэнжэлгэ хэжэ, үнэтэ металлнуудай хэбтэшэнүүдые олоһон. Даажа абаһан хүдэлмэридөө харюусалга ехэтэйгээр хандадаг. Тэрэ мүнөө табин хүнһөө бүридэһэн геофизигүүдэй отряд хүтэлбэрилнэ.

— Үнгэрһэн жэлэйнгээ материал шэнжэлжэ дүүргээбди. Һаядаа ажал хүдэлмэреэ тоосожо, хээрэ гарахаар бэлдэжэ эхилхэмнай. Бүхы аппаратура, приборнуудаа заһабарилжа дүүргээбди, — гэжэ В. П. Хаптаев хөөрэнэ. Тэрэнэй даадаг геофизигүүдэй отряд энэ зундаа Хойто-Байгалда шэнжэлгэ хэхэ юм. Юһэдэхи табан жэлэй гурбадахи шиидхэхы жэлдэ эдэнэр геолого-шэнжэлгын хүдэлмэри һайнаар хэжэ, амжалта туйлахал байха.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: залуу геофизик В. П. Хаптаев.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

Апрелиин 1—геологой үдэр

...АГТА МАЛТАМАЛНУУДЫЕ ...РЭГШЭДЭЙ ҺАЙНДЭР

...ноогудай үдэртэ зо...гдаһан баярай суг... мартын 30-да Москва...бо. Ашагта малта...дые бэдэрэгшэд, эр... министерствэнүүд ...зургаануудай хүдэл...гшэд, ниислэлэй оло... түлөөлэгшэд Чай... нэрэмжэтэ концерт... соо суглараа.

...Р-эй Министрнүүдэй ... Түрүүлэгшын ор... СССР-эй Госпланай ...гшэ Н. К. Байбаков, ... министрнүүд Б. Ф. ...нко, С. А. Оруджев, ... Шашин, КПСС-эй ЦК-..., КПСС-эй МГК-гай, ми...тэнүүд болон зур...ай харюусалгата хү...гшэд, олониитын ...шэд презндиумдэ ...

...Р-эй геологиин ми... А. В. Сидоренко элид... Үнгэрэгшэ жэлдэ ...д олон томо уурхай... шэнжэлжэ дүүргээ, ... шэнэ районуудые ... гэжэ тэрэ тэмдэглэ...

...1973 оной арадай ажахын түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө промышленностиин, барилгын ба тр... ...ртын хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай тогтоолые һалбариин хүдэлмэрилэгшэд ехэ дэбжэлтэтэйгээр угтаа. Норильска комплексно геолого-бэдэрэлгын экспедициин коллектив табан жэлэй шиидхэхы гурбадахи жэлдэ ехэ уялга абажа, һалбари доторoo мүрысөө үүсхэһэн байна.

Манай орон дотор ашагта малтамалнуудые бэдэрэлгэ жэл ерэхэ тудам улам ехээр хэгдэдэг. Мүнөөнэй сезондо ехэ юумэн хэгдэхэ ёһотой.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ эльгээгдэхэ амаршалгын бэшэгые баярай суглаанда хабаадагшад ехэ дэбжэлтэтэйгээр баталан абаа.

(ТАСС).

ШЭНЭ ТАСС ҺОНИН

КОНКУРСЫН ДҮНГҮҮД

«СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн жэлдэ туризм ба экскурси» гэһэн бүхэсоюзна конкурсдо городууд, областьнууд, хизаарнууд болон республикануудай 130 гаран газетэ хабаадаа. Энээние Туризмын ба экскурсиин талаар Центральна Совет, ВЦСПС ба СССР-эй Журналистнуудай холбоон эмхидхэһэн байгаа.

ВЦСПС-тэ ТАСС-ай корреспондентдэ мэдээсэһэнэй ёһоор, тус бүридөө 500 түхэригэй нэгэдэхи шангууд «Восточно-Сибирская правда» (Эрхүү), «Закарпатська правда», «Молодёжь Эстонии» газетэнүүдэй редакцинуудай коллективүүдтэ олгогдоо.

Хоёрдохи шангуудые «Алтайская правда», «Ленинское знамя» (Москвагай область), «Могилевская правда», «Вечерний Ленинград», «Кавказская здравница» (Ставрополь) газетэнүүдэй редакцинуудай коллективүүд; гурбадахи шангуудые «Правда Бурятии», «Советская Абхазия», «Кауно Тиеса» (Каунас), «На смену» (Свердловск), «Комсомолец» (Карели), «На боевом посту» (Московско округ. ПВО) абаа.

Статья, очерк болон репортажнуудай авторнууд мүн лэ шагналда хүртэһэн байха юм.

Р. Никсон СССР-эй культурын министртэй уулзаба

ВАШИНГТОН. (ТАСС). США-гай президент Р. Никсон СССР-эй культурын министр Е. А. Фурцеватай мартын 31-дэ уулзаа.

Национальна аюулгүй байдалай талаар президентын туһалагша Г. Киссинджер, СССР-эй элшэн сайд А. Ф. Добрынин хөөрэлдөөндэ хабаадалсаа.

Россигаа дуугаар алдаршуулнабди

Кремлиин Съезднүүдэй ордон соо концерт болобо

Манай ороной зуу гаран арад үндэһэтэн Совет Россин газар дээрэ аха дүүгэй нэгэн бүлэ боложо ажаһуудаг, ажалладаг. Эбтэй эетэйгээр ажаһууха, суг хүдэлмэрилхэ зуураа, хамтадаа дуугаа дууладаг. Россин газар дээрэ оюун бэлигтэн олон! Хүдөөгэй клубуудай, Соёлой ордонуудай галнуудай ялардаггүй газар нютагые Россин карта дээрэ олохонь бэрхэтэй. ССР Союзай алтан ойдо зорюулагдаһан хүдөөгэй уран һайханай бүлгэмүүдэй бүхэроссин харалга хоёр шахуу жэл соо үргэлжэлөө. Дуу дуулахые дурладаг хоёр миллион үлүүтэй хүн оюун бэлигтэнэй энэ һонирхолтой мүрысөөндэ хабаадаа. Мартын 29-дэ Съезднүүдэй ордон соо болоһон баярай концерт энэ мүрысөөнэй түгэсхэлынь болоно.

Россин арадай хатар наадaнай бүхы баялиг ороной гол сценэ дээрэ харуулагдаба. Волгоградай областиин «Хопер», Ставрополиин хизаарай «Нива золотая», Камчаткын областиин «Мэнго» гэжэ хатарай ансамбльнууд. Шэтын, Эрхүүгэй, Омскын, Костромской, Куйбышевска, Амурска, Пермскэ, Ростовско областьнуудай болон РСФСР-эй бусад олон районуудай коллективүүд эндэ шадабаряа харуулаа.

В. Агафонниковой «Арадуудай хани барисаан», Г. Плотниченкын «Партитаяа хамта!» гэжэ дуунуудые, хамталагдаһан хоорой дуулахада, тэрэнь совет хүнүүдэй олонациональна бүлын нэгэдэлэй ба аха дүүгэй холбооной гимн шэнгеэр һүр жабхалантайгаар сууряатаа.

Кремль соо болоһон һайндэрэй концерт Россин арадуудай хани барисаае, хүдөөгэй ажалшадай оюун болодой баялигые, тэдэнэй соёл болбосоролые, оюун бэлигые эли тодоор, үнэмшэгтэйгөөр харуулаа.

Ехэ һонирхолтойгоор үнгэрһэн концерт дээрэ нүхэд В. В. Гришин, Ф. Д. Кулаков, М. А. Суслов, П. Н. Демичев, М. С. Соломенцев, КПСС-эй ЦК-гай, ВЦСПС-эй, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ба РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд байлсаа

(ТАСС).

ЭМХИДХЭЛЭЙ ХҮДЭЛМЭРИИН ҺУЛАҺАА

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Зэдын аймагай «Коммунизм» колхоздо һаяхан боложо үнгэрһэн партийна хамтын суглаан дээрэ «Эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин байдал ба тэрэниие һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» асуудал зүбшэн хэлсэгдээ. Парткомой секретарь нүхэр Ц-Д. Д. Доржиев элидхэл хээ.

Һүүлэй жэлнүүдэй хугасаада эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэри хараа байса һулараа, парторганизацинуудай хамтын суглаануудай абаһан шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын хойноһоо хиналта табилга ехэ хангалтагүй гэжэ нүхэр Доржиев элидхэл соогоо тэмдэглээ. Жэшээнь, үнгэрһэн 1972 ондо колхозой партийна организациин хамтын суглаан таба дахин болоһоншье һаа, харин отделенинүүдтэ зарим һарада суглаан болонгүй үнгэршэдэг. Нэгэдэхи ба хоёрдохи отделенинүүдэй эхин парторганизацинуудта бюрогой заседани үсөөн болоно. Нигэжэ партиин Уставаар хараалагдаһан эрилтэнүүд дүүргэгдэнэгүй бшуу.

Парткомой заседани яһала зарлагдаашье һаа, эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэри тухай асуудалнууд тэндэ зүбшэгдэдэггүй, мүн партийна бюрогой тоосоон шагнагданагүй. Партийна журам эбдэһэн коммунистнуудые зүбшэн хэлсэлгэ һулаар табигданхай.

Коммунистнууд партийна суглаануудтаа үсөөнөөр ерэнэ, заримдаа партиин гэшүүдэй олонхиинь ерээгүй дээрэһээ боложо, суглаагаа хойшолуулхашье ушар үзэгдөө һэн. Юрэнхы дээрэнь абажа харахада, бүхы коммунистнуудай 60—65 процентнь партийна суглаанда байдаг юм. Теэд парткомшье, партбюронуудшье энээн тушаа зохихо хэмжээ абанагүй. Партийна суглаануудые, партком болон бюрогой заседанинуудые саг болзор соонь үнгэргөөгүй дээрэһээ эхин парторганизацинуудта журам эбдэхэ ушарнууд үзэгдэнэ. Илангаяа нэгэдэхи отделениин парторганизацида олонхи коммунистнууд гэшүүнэйнгээ түлбэриие саг соонь оруулнагүй.

Залуу коммунистнуудай дунда хүдэлмэри мүртэйгөөр ябуулагданагүй, мүн комсомолшуудые, ажаллажа ябаһан залуушуулые КПСС-эй зэргэдэ абаха асуудалда зохихо анхарал хандуулагданагүй. Үнгэрһэн бүхэли жэлэй туршада оройдоол 2—3 хүниие партиин гэшүүндэ кандидадаар абаа. Колхозой залуушуулай дундаһаа ажалай журам, ниитын ёһо гурим эбдэхэ ушар бии. Теэд партком ба отделенинүүдэй партийна организацинууд иимэрхүү баримтануудта һаналаа һулаар табина.

Иимэрхүү ушар шалтагаанһаа уламжалан, колхозой үйлэдбэриин зарим һалбаринууд бирагүй байдалтай. Жэшээнь, хоёрдохи отделениин һү һаалиин фермэ һүүлэй үедэ тон муугаар хүдэлнэ.

Ямар нэгэн һайндэртэй гү, али салин хүлһэ абалгатай дашарамдуулан, ажал дээрээ архи ууж һогтошоод, үнеэдээ һаангүй байха ушар гарана. Фермые даагша коммунист нүхэр Н. Ц. Цыдыпов һаалишадтаа, тугалшадтаа эрилтэ тон һулаар табина. Журам эбдэгшэдтэ хэмжээ абанагүй.

Коммунист Д-Н. Цыбикжапов үгэ хэлэхэдээ, техникэ заһабарилгын муу байдал тушаа ехэ һанаа зобонгёор хөөрөө. Тракторнуудые заһаха гэхэдэ шухала запчастьнууд байхагүй. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд запчасть олохо тушаа һаналаа огто табинагүй. Инженернүүд, механигууд бригадануудтаа хаа яахан ошодог, социалис мүрысөөнэй ямараар эмхидхэгдэжэ, хэр зэргэ дүүргэгдэжэ байһанаар тэдэнэр һонирходоггүй.

Партком, эхин парторганизацинуудай бюронууд хадаа эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриие һуладуулаа гэжэ суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн нүхэд Б. Базаров, В. Дамчеев, Д. Жугдуров, Б. Прокосов, П. Манзаров болон бусад шүүмжэлэл хэһэн байна.

Ц. САГАЛЕЕВ.

КПСС-эй РАЙКОМУУДТА

ТҮРҮҮ ДҮРШЭЛДЭ—ҮРГЭН ХАРГЫ

Бэшүүрэй аймагай Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхоз 1972 онииe һайн үрэ дүнтэйгөөр дүүргээ һэн. Энэ жэлэй гараһанһаа хойшо баһал амжалта туйлана.

Иимэ амжалта эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэриин, үргэнөөр дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй аша үрэ мүн. Малшадай коллектив бүхэн дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгатай, өөһэд хоорондоо мүрысэн хүдэлнэ. Совхозой дирекци, партком болон профсоюзай рабочком малшадай мүрысөөнэй дүн гаргалгада анхаралаа онсо хандуулна, үйлэдбэридэ түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхын түлөө оролдолго гаргана. Фермын малшадые экономическа һуралсалда олоор хабаадуулна. Тиихэдэ коммунис ажалай табан һургуули эмхидхэгдэнхэй, хэшээлынь таһалгаряагүй болоно.

Эдэ бүгэдэ һайн жэшээтэ зүйлнүүд тухай КПСС-эй райкомой бюрогой заседани дээрэ тоосоо барихадаа, совхозой парткомой секретарь Н. Т. Хлызов дурдаһан байна. Малшадай дунда социалис мүрысөө эмхидхэн ябуулдаг дүй дүршэлые согсолжо, аймагай ажахынуудта тарааха, нэбтэрүүлхэ гэһэн шиидхэбэри абтаа. КПСС-эй райкомой пропаганда ба агитациин таһаг ба хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райком энэ дүй дүршэлые согсолхо даабаритай болобо.

ХҮНДЭ ХҮШЭР ХҮДЭЛМЭРИ — МАШИНЫН ХҮСӨӨР

КПСС-эй Улаан-Үдын райкомой бюро дээрэ «Аймагай ажахынуудай хүдөө ажахын үйлэдбэридэхи хүндэ хүшэр хүдэлмэринүүдые оньһожоруулгын ябаса тухай» асуудал зүбшэгдэһэн байна.

Тиихэдээ малай фермэнүүдтэхи, ороһоной тоогууд дээрэхи хүндэ хүшэр, гараар хэгдэдэг ажалые оньһон аргаар хэхэ хүдэлмэри һүүлэй үедэ аймаг соо яһала хэгдэнэ гэжэ тэмдэглэгдээ. Үнеэ һаалга 30 процент, уһалалга 55 процент, шэбхэ сэбэрлэлгэ 73 процент оньһожоруулагдаад байна. «Искра» колхоздо, Калининай нэрэмжэтэ совхоздо малай томодхогдоһон комплекс баригдажа байнхай юм. Ороһоной тоогууд дээрэ оньһожоруулгын горитой хүдэлмэри хэгдэнэ.

Гэхэтэй хамта аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын грестын Улаан-Үдын ПМК, управлени, «Бурводстрой», «Сельхозтехникын» Улаан-Үдын нэгэдэл ба Оронгын отделени оньһожоруулга түргэдхэхэ талаар бодото хэмжээ абанагүй. Тиигэжэ энэ шухала хүдэлмэриин түсэб муугаар дүүргэгдэнэ гэжэ бюро дээрэ элирхэйлэгдээ.

АЖАЛШАДАЙ БЭШЭГҮҮДТЭ АНХАРАЛТАЙГААР ХАНДАХА

Ажалшадһаа ороһон бэшэг, гомдол болон мэдүүлгэ үзэн хараха, тэдэнэй үндэһөөр хэмжээ абаха хүдэлмэриин, мүн өөрынгөө хэрэгээр албанай газарта ерэһэн хүнүүдтэй хөөрэлдэхэ хэрэгэй аймаг дотор ямар байдалтай байһан тухай асуудал КПСС-эй Хяагтын райкомой бюро дээрэ харагдаа. Энэ асуудалаар СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ 1968 оной август һарада абтаһан байгаа.

Эрхэтэдһээ ороһон олон бэшэг, гомдол болон мэдүүлгэнүүдые аймагай зарим эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэ тушаалтад болзор соонь шиидхэнэгүй, энэ хэрэгтэ хабаатай асуудал предприяти, эмхи зургаануудай коллективүүдэй хамтын суглаанай, горсоведэй сессиин, горгүйсэдкомой заседаниин үзэмжэдэ табигданагүй гэжэ бюро тодорхойлоо.

Улаан-Үдын Серовой нэрэмжэтэ фабрикада бүтээгдэһэн мебель жэл ерэхэ бүри һайн шанартай, гоё, тааруу боложо байна гэжэ хэлсэдэг. Тус фабрикын коллектив арад зониие мебелеэр хангаха хэрэгтэ анхаралтайгаар хандана. Республикын аймаг, нютаг бүхэнһөө эндэ захилнууд орожо байдаг.

Энэ фабрикын модошо дархан Эрдэни Забагарович Гармаев уран гартай гэжэ коллектив соогоо суурхадаг. Коммунис ажалай ударник гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн энэ нүхэрнай халаан бүриингөө даабариие 110—115 процент хүрэтэр дүүргэдэг, тэрэнэй хэһэн ажал һайн шанартай байһаараа шалгардаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Э. З. Гармаев ажалдаа.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

АМЖАЛТЫН ХАЖУУГААР ДУТАГДАЛ

Һаяхан аймагай түб Хэрэн тосхондо ажахынуудай мэргэжэлтэдэй, отделениие эрхилэгшэдэй, һүнэй фермэнүүдые даагшадай зүблөөн боложо үнгэрбэ.

Аймагай ажахынууд нёдондоной энэ үеынхиһөө һү һаалияа 13 процентээр, гүрэндэ худалдалгаа 10 процентээр дээшэлүүлээ. Гэбэшье, февраль һарада колхоз, совхозуудта һаагдаһан һүниинь урда һарынхиhaa 5 процентээр доошолоо. Мартын 1-нэй байдалаар Түнхэнэй совхоз нёдондоной энэ үеынхиһөө 369 центнер, «Маяк» колхоз 8 центнер һү багаар һааба.

Ажахынуудай һүнэй 32 фермын 25-нь һү һаалияа дээшэлүүлбэ. Нёдондоной энэ үеынхиһөө һү абалгаяа Харбяадай фермын коллектив 446 центнерээр, Ахалигай фермэ 377 центнерээр, Гамарзаанай фермэ 173 центнерээр дээшэлүүлээд байнхай.

Эдэнэртэй адли эрхэ байдалтай байбашье, Могой Горхоной, Центральна, Шагтайн һүнэй фермэнүүд һү абалгаяа 256—67 центнерээр доошолуулаа. Ажалай журамай һула дээрэһээ тус фермэнүүдтэ иимэ ушар тохёолдонхой. Нугын һүнэй фермын һаалишад талха таряанай дуталдаһанһаа боложо, 3 хоногой туршада үнеэдтээ бурдууг уулгангүй байһан. Зарим фермэнүүдтэ уһа, түлеэнэй таһалдаһанһаа хэдэн хоногто тэжээл буйлуулдаггүй байшоо. Жэшээнь, Саянай фермэ (даагшань П. Д. Цыбденов) һү һааляа жэл бүри доошолуулна. Эндэхи һаалишад нёдондоной энэ үеынхиһөө 173 центнер бага һү һаагаа.

Хоёр һарын туршада ажахынуудай һүнэй 12 фермэ үнеэн бүриһөө 300 килограммһаа дээшэ һү һааһан байна. Ажал хэрэгээ һайн мэдэхэ һаалишад аймагай колхоз, совхозуудта яһала олон. «Восточные Саяны» колхозой түрүү һаалишад Д. Дарбалаева, Д. Илашкинова гэгшэд энэ хугасаада үнеэн бүриһөө 617 — 582 килограмм һү һаажа, аймаг дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эрхимлэнэ. Ажахынуудай 24 һаалишан энэ хугасаада үнеэн бүриһөө 400 килограмм һү һаажа абаа.

Ажахынуудта һаалишадай суглаануудые үнгэргэжэ, һү һаали дээшэлүүлхэ тухай асуудал шангаар табихаар болонхой. Ногооной ургаха саг үшөө уды. Бии байгаа үбһэ тэжээлээ гамтайгаар, һайса буйлуулжа, малла үгэхэ хэрэгтэй.

И. ФЕДОРОВ.

Түнхэнэй аймаг.

АПРЕЛИИН 1—ГЕОЛОГОЙ ҮДЭР

ШЭНЭ АМЖАЛТЫН ТҮЛӨӨ

ЮҺЭДЭХИ табан жэлэй гурбадахи шиидхэхы жэлдэ геолого-шэнжэлгын хүдэлмэри бүри һайнаар ябуулжа, байгаалиин баялигай хэбтэшэнүүдые шэнээр нээхэ гэһэн зорилго манай Бурядай Ажалай Улаан Тугай орденто геологоуправлениин коллектив урдаа табинхай. Геологуудынай мүнөө хээрэ гарахаар түлэг бэлдэжэ байна.

Манай геологууд юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын хоёр жэл соо яһала амжалтатайгаар хүдэлжэ, ашагта малтамалнуудай шэнэ хэбтэшэнүүдые нээһэн байна. Геологууд В. С. Кузьмин, Г. Ф. Осташков гэгшэд Захааминай аймагта яһала амжалтатай хүдэлөө һэн. Эндэ мүнөө геолого шэнжэлгын хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Газарай хүрьһэ үрэмдэжэ, үнгэтэ металл али зэргын гүнзэгыдэ байнаб гэжэ элирүүлэгдэнэ. Шэнжэлгэ хэхэ ажалдань геофизигүүд Н. А. Щербак, Н. Г. Богатов, Е. Б. Адров гэгшэд ехэхэн хубитаяа оруулна. Галуута-Нуур шадар нүүрһэнэй баян хэбтэшэ олоод, шэнжэлгэ хэжэ дүүргээбди. Эндэ нэмэл аргаар нүүрһэн малтагдаха юм.

Хоронхойн шанаржуулгын фабрикын хүдэлмэришэд түмэр замаар асарагдаһан руда шанаржуулдаг һэн. Хоронхойн фабрикын коллектив саашадаа үнгэтэ металл бүри ехээр шанаржуулдаг болохонь. Эндэ шэнжэлэлгын хүдэлмэри үшөөл үргэлжэлһөөр. Газар үрэмдэхэ, малтаха хүдэлмэри түлэг дундаа ябуулагдажа байна. А. А. Козловой даадаг проходчигуудай бригадын хүдэлмэришэд газар малтаха даабаряа 25—30 процентээр үлүүлэн дүүргэжэ, Наранай геолого-шэнжэлгын партиин коллективэй абаһан уялгаяа дүүргэхэ хэрэгтэнь нилээд ехэ туһа хүргэнэ. Тус партиин коллектив байгша оной түрүүшын квартал соо даабаряа амжалтатайгаар бэелүүлжэ, али зэргын баялигай эндэ бии байһыень элирүүлжэ шадаба.

Тус экспедициин газар үрэмдэгшэд П. И. Ипатов, П. И. Дворников, газар малтагшад К. Н. Сарапулов, С. Е. Алдушин, инженерно-техническэ мэргэжэлтэд В. Д. Башкиров, Ю. Г. Фастулов гэгшэдэй оролдолгоор шэнжэлгын хүдэлмэри һайн шанартайгаар хэгдэжэ, үнэтэ баялиг олдоно. Энэ экспедициин коллектив Бурядай геологоуправлени соо эрхимлэжэ ябана. Эдэнэр СССР-эй 50 жэлэй ойе ажалай үндэр илалтатайгаар угтажа, ойн баярай Хүндэлэлэй тэмдэгээр шагнагдаа бэлэй.

Геологууд П. В. Осокин, В. П. Арсентьев гэгшэд шэнжэлгэ хэхэ шэнэ онол арга хэрэглэнэ. Эдэнэр Зүүн-Саянда фосфоридай баян хэбтэшэ олоод, хоёр жэлэй туршада ажаллахадаа, Казахай ССР-тэ олдоһон манай орон дотор эгээл баян Каратаусска фосфоридтай адлирхуу шэнжэтэй гэжэ элирүүлээ. Зүүн-Саянай ашагта малтамалнуудай хэбтэшые хүсэд элирүүлхэ гэһэн даабари Ахын экспедициин коллективтэ даалгагданхай.

Мүнөө эндэ бэлэдхэлэй ехэхэн хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Оньһон түхеэрэлгэ, барилгын материал, шэнгэн түлишэ ниишэ асарагдаа. Байрын гэрнүүд, үйлэдбэриин байра эндэ баригдажа эхилээ. Зүүн-Саянда бэдэрэлгэ-шэнжэлгын хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэ геологуудай, геофизигүүдэй түбэй экспедицинүүд ехэхэн туһа хүргэнэ.

Геологууд О. В. Соколов, Ю. В. Плотников, В. В. Новиков, И. Н. Бабкин гэгшэд Черемшанска ашагта малтамалай шэнжэлгэ дүүргэбэ. Эндэ олдоһон кварцева элһэн шэл хэхэ, булад, шэрэм, алюминеэр шудхалаа хэхэ промышленностьда үргэнөөр хэрэглэгдэхэ юм. Манай бэрхэ геологууд Г. А. Феофилактов, Ю. П. Уткин гэгшэд шэнэ ашагта малтамал олонхой. Сэлэнгын экспедициин коллектив хүдөө нютагуудта долоон худаг малтажа, уһа бүлэхэ түхеэрэлгэнүүдые тодхоһон. Эдэ худагуудай уһаар Боргойн совхозой хонид, бэлшээри уһалагдаха юм.

Манай геологоуправлениин коллектив үнгэрһэн үе соо яһала амжалтатайгаар хүдэлжэ, ашагта малтамалнуудые олохо даабаряа амжалтатайгаар дүүргээ бэлэй. Шэнэ онол арга, оньһон техникэ үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Газар үрэмдэхэ оньһон түхеэрэлтэнүүд бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглагдана.

Мастер Э. Г. Галласай [...] даг бригадын газар ү[...] дэгшэд үнгэрһэн жэл [...] эдэбхитэйгээр ажал[...] даабаряа 36 процен[...] үлүүлэн дүүргээ бэлэй. [...] Агеев, П. А. Сафонов, С. [...] Захарин гэгшэдэй да[...] бригадануудай газар ү[...] дэгшэд мүн лэ урдаа [...] һан зорилгоёо амжалт[...] гаар бэелүүлжэ шадаа. [...] най управлениин геолог[...] инженерно-техническэ [...] гэжэлтэд, хүдэлмэр[...] байгша ондо бүри эдэбхи[...] гээр ажаллаха соц[...] уялга абаа һэн. Энэ [...] зорилгонуудаа бэелүү[...] тула оролдожо байна.

1973 оной нэгэдэхи [...] талай дүн гаргаад үзэ[...] яһала баясамаар. Манай [...] лектив абаһан уялгань[...] сум дүүргэбэ. Ерма[...] партиин мастер В. Ф. [...] вэй хүтэлбэрилдэг бри[...] хүдэлмэришэд газар үр[...] хэ 1-хи кварталайнгаа д[...] ри бүри мартын 16-да [...] гэһэн. Сэлэнгын экс[...] циин коллектив газар [...] дэжэ, геолого-шэнжэлэл[...] хэ нэгэдэхи квартала[...] бари мартын 20-до дү[...] Энэ бүгэдые хараад үзэ[...] манай управлениин [...] гууд Бурядай АССР-эй [...] жэлэй ойн һайндэртэ [...] лан абаһан уялгаа дү[...] жэ шадаха гэһэн найда[...] рэнэ.

А. ФИЛЬ[...]
Бурядай А[...]
Улаан Тугай орд[...]
геологоуправлени[...]
начальни[...]

НЮУСА МАЛТАМАЛ БЭДЭРЭГШЭ[...]

Манай орондо апрель һарын түрүүшын воскресени геологой заншалта һайндэр болон тэмдэглэгдэнэ гээшэ. Энэ һайндэр экспедицинүүдэй хүдэлмэриин хаһын эхилһэнтэй тохёолдоно. Геологическа оло мянган партинууд ашагта малтамал бэдэрхэ талаар шэнжэлгынгээ хүдэлмэри үргэлжэлүүлхэ юм. Тэдэнэй аяншалха замууд хада уулын ой тайга соогуур, элһэн губиин дундуур, мүльһэн галайн эрьеэршье гараха байна.

Геологой үдэртэй дашарамдуулан, РСФСР-эй Геологиин министр А. В. Сидоренко үнгэрһэн жэлэй хүдэлмэриин дүн, эхилхээ байһан сезоной түсэбүүд тухай ТАСС-ай корреспондент М. Горбачевада хөөрэжэ үгэһэн байна.

— Үнгэрһэн жэлдэ геологууд яһала амжалтатайгаар хүдэлмэрилжэ гараа,— гээд министр хөөрөөгөө эхилбэ. — Арадай ажахыда айхабтар ехэ аша туһатай ашагта малтамалнуудай хэбтэшэнүүдэй шэнжэлгэ түгэсхэгдэһэн, ерээдүйдэ ашаглагдаха шэнэ районууд тодорхойлогдоо.

Ашагта малтамалнуудай баялиг тодорхойлхо талаар СССР-эй гүрэнэй комисси Усинска нефтиин, Янсовейскэ ба Юбилейнэ газова, Короговско түмэрэй рудагай, Иксинэй боксидай хэбтэшые баталаа. 1972 ондо баталагдаһан ашагта малтамалнуудай хэм хэмжээн айхабтар ехэ юм: түмэрэй руда 1,4 миллиард тонно, байгаалиин газ 870 миллиард кубометр, шулуу нүүрһэн 1,7 миллиард тонно гэхэ мэтэ.

Ашагта малтамалнуудай шэнжэлэгдэжэ дүүрэһэн зүйлнүүдээр, тэрэ тоодо газ, цүүрһэн, түмэрэй ба марганцева рудагаар, зэд ба туулгаар СССР дэлхэй дээрэ түрүү һуури эзэлнэ. Оронойнай арадай ажахы юһэдэхи табан жэлэй даабари амжалтатайгаар дүүргэхын тулада ашагта малтамалнуудай бүхы зүйлнүүдэй хүсэд хүрэхэ баялигтай байхаһаа гадна, бүри холын хараата түсэбэй дүүргэлтэ хангаха арга боломжотой.

Ехэ городууд, олон промышленна түбэй газарнуудые уһаар хангахын тула гидрогеологическа шэнжэлгэ хэгдэһэн байна. Тэрэшэлэн газарай уһалуури хэхэ зорилготой инженерно-геологическа шэнжэлэлгэ үнгэргэгдөө. Жэл ерэхэ бүри далай, океан шадарай баялиг шэнжэлхэ хүдэлмэри ехээр үргэдхэгдэнэ.

«Арадай ажахын 1973 оной түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө промышленностиин, барилгын, транспортын хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай тогтоолые манай һалбариин хүдэлмэрилэгшэд ехэ дэбжэлтэтэйгээр угтаа. Норильскын комплексно шэнжэлгын экспедициин коллектив табан жэлэй шиидхэхы гурбадахи жэлдэ уялга абажа, һалбари дотороо үүсхэл гарганхай.

— КПСС-эй XXIV съезд геолого-шэнжэлгын хүдэлмэри нилээд үргэдхэхэ талаар манай һалбариин урда харюусалгатай зорилго табиһан,— гээд министр тэмдэглэбэ. Шэнжэлгын хүдэлмэри нэн түрүүн ашагта малтамалай промышленностиин хүдэлжэ байһан предприятинуудта дүтэ шадар, промышленна ашаглалгада оруулхада таатай районуудта хэгдэнэ.

Энэ жэлдэ Баруун Сибирьтэ нефть бэдэрэлгын хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэхэ. Гансахан Тюменскэ областьдо нефтиин жараһаа дээшэ хэбтэшэ олдоо. Экономическа талаараа тон түргөөр хүгжэжэ байһан энэ райондо «хара алта» абалгын хэмжээе түргөөр дээшэлүүлхэ ёһотойбди. Ушар иимэһээ геолого-шэнжэлгын хүдэлмэри нефть бүлэжэ абаха хүдэлмэриин темпые холо ахижа ябаха зэргэтэй.

Манай ороной европейскэ хубиин районуудта, Дунда Азида, Казахстан ба Яхадта нефть болон газай хэбтэшэ бэдэрхэ хүдэлмэри бүри үргэдхэгдэхөөр хараалагдана.

Кольско хахад арал дээрэ никелиин, Алтайда — туулган ба цинкын, Приморско ба Хабаровска хизаарнуудта оловын ехэ хэбтэшэ шэнээр тодорхойлогдохо байна. Ураалда түмэрэй, зэдэй, бөксидай хэбтэшын шэнжэлгэ үргэлжэлһөөр. Оронойнай зүүн зүгэй районуудта түмэрэй, [...] цын, минеральна үт[...] гын найдамтай һай[...] байгуулха талаар ехэ хү[...] ри хэгдэнэ.

Министр А. В. Си[...] геологиин албанай хүдэ[...] бии байһан зарим д[...] нуудые усадхаха зори[...] рэ тогтобо. Биднэр үй[...] ридөө бии байһан ар[...] ломжонуудые элирүүл[...] рэглэхэ ёһотойбди. Ти[...] 1973 оной түсэбые ам[...] тайгаар дүүргэхэ, таба[...] лэйнгээ даабари үри[...] дүүргэхэ аргатай боло[...]

Шэнжэлгын хүдэлмэри[...] учна ёһоор эрхилһэн[...] сэбэй дүүргэлтэ ехээр [...] дадаг гээшэ. СССР-эй Ге[...] гиин министерствэдэ [...] шэнжэлгын институдууд, [...] раторинууд ба бусад [...] нууд байгуулагданхай. [...] гэдэ геологуудай хэһэн [...] мэридөө найдана үндэһэ [...] тай тобшолол, тодорхой[...] хэ хэрэгтэнь ехээр ту[...] Геофизическэ ба геохи[...] шэнэ приборнууд хэрэгл[...] Богонёор хэлэхэдэ, манай [...] лэдбэриин эрдэм наукатай [...] бөө барисаан үдэр ерэх[...] улам үргэдэнэ.

Шэнэ техникэ, түрүү [...] үргэнөөр хэрэглэн, [...] шэнжэлгэдэ ажалай бү[...] дээшэлүүлхэ тон шухал[...] зарай ехэ гүнзэгыдэ [...] нефть ба газ үрэмдэх[...] хүдэлмэриие үрэ ехэтэй[...] хо хэрэгтэ онсо анхарал [...] дуулагдана.

ШУХАЛА АСУУДАЛ ЗҮБШЭГДЭБЭ

Һаяхан Мухар-Шэбэрэй аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй ээлжээтэ сесси боложо үнгэрбэ. Энэ сесси дээрэ аймагай хүдөө ажахын управлениин начальник, аймсоведэй депутат М. А. Спиридонов «Мухар-Шэбэрэй аймагай колхоз, совхозуудта экономическа хүдэлмэриин хэр ябуулагдажа байһан, тэрэниие һайжаруулха тухай» асуудалаар элидхэл хэбэ.

Асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ олон хүн хабаадалсаа. Зэганай колхозой түрүүлэгшэ В. И. Петров, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой главна экономист Л. Г. Калашников, «Искра» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой Е. В. Иванов, гүрэнэй банкын отделениие эрхилэгшэ А. В. Пузырева, «Родина» кол[...] рүүлэгшэ К. Л. [...] «Одон» совхозой гла[...] ном Б. Базаргармаев, [...] калец» совхозой [...] Н. П. Козлов болон [...] хэлээ.

Һүүлдэнь аймагай [...] сесси энэ асуудал[...] шиидхэбэри баталаа [...]

МАНАЙ [...]

ҮДЭР БҮХЭНЭЙ ҮНДЭР УРГАСАДА

ГУЛАМНЯАЕ УСАДХАХА АРГАНУУД

Ороохо таряанай ургаса дээшэлүүлхэдээ, агротехническэ юрын хэмжээнүүдые сахихынгаа хажуугаар тарилгые бүртаг ногооһоо, элдэб үбшэнһөө, ургамалай дайсадһаа хамгаалха хэрэгтэ анхарха байна. Юуб гэхэдэ, республикын олохон ажахынуудта ургамалай хоротонтой хүсэдөөр тэмсээгүй дээрэһээ ургасада ехэхэн хохидол ушаруулагдана. Иимэ хорогэной нэгэн гуламняа болоно.

Теэд олохон агрономууд энээниие тоодоггүй, ехэ хоро хүргэдэг гэжэ һанадаггүй байхэ юм. Юуб гэхэдэ, гуламняаһаа боложо, ургасада хүргэгдэһэн хохидолынь нюуса, бүхыдөө нюдөөр харагдадаггүй гээшэ.

Олохон эрдэмтэдэй шэнжэлжэ үзэхэдэ, ургамалай 0,3 процентнь гуламняатай байбал, ургасын 3 процентнь алдагдана. Хэрбээ тиимэ гуламняада тарилгын 2 процентнь дайрагдабал, ургасань 8,2 процентээр доошолхо жэшээтэй.

1972 ондо Мухар-Шэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо 2270 гектар дээрэ ургажа байһан обёос шалгажа, туршалга хэжэ үзэхэдэ, бүхы тарилгань гуламняатай байшоо. 1740 гектарайнь ургамалнууд 2-һоо 6 процент хүрэтэр, 530 гектарайхинь бүри ехэ процент гуламняатай гэжэ тоологдоо һэн. Тиигэжэ ВИЗР-эй гуримаар тооложо гаргахада, түрүүшынь талмай дээрэһээ гектарай 0,77 центнер, нүгөөдэһөөнь — 0,98 центнер ороохон алдагдаһан байба. Хамтадаа гуламняаһаа боложо аяар 1859 центнер обёос дутуу абтаһан болоно бшуу. Иимэ ехэ хохидолые анхарангүй гаража болохо аал!

Гуламняа гээшэ ороохо таряанда хүнэй нюдэндэ харагдахагүй ямар хоро хүргэнэб? Гуламняагай хорон (хламидоспоры, геммы, мицелий гэхэ мэтэ) ургамалай һая ургажа эхилхэ үедэ үзэгдэжэ эхэлнэ. Хэрбээ үрэһэнэй ургажа эхэлхэ үедэ гуламняагай хүгжэхэдэ һаад хүргэхэ юумэнэй үгы байбал, таригдаһан үрэһэнһөө гараһан бүхы эшэнүүдэй хахадһаа ехэнхиинь тэрэ гэмтээдэг юм. Тэрэ хоротонһоо боложо, зарим эшэнүүдынь орой хосордог гээшэ.

Ургамалай саашадаа ургаха, һалбарха үедэнь гуламняа угаа түргэнөөр үдэжэ, бии боложо байһан хоолосуудые бүхыдэнь гү, али зарим хубииень хорложо, хосороодог гэжэ шэнжэлэгдэнхэй. Заримдаа энэ үбшэн хүнэй нюдэндэ харагдахагүй хоро хүргэдэг. Энэ ушарта мицелий гээшэнь ургамалай бэедэ ехэ үдэнгүйгөөр, хоолосой бүрилдэжэ байхадашье харагдангүй үлэдэг. Тиимэ ургамал газаа талаһаа хорлогдоһон янзагүй байбашье, тэрэнэй физиологическа амидаралынь муудаһан байдаг. Энэнь таряанай ургаса хороодог гээшэ. Тэрэ хоролгонь хэды шэнээн бэ гэжэ тодорхойлхонь бэрхэтэй.

Тиимэһээ агрономууд ороохото ургамалнуудай үрэһые гуламняа болон бусад үбшэнһөө һэргылхэ хэрэгтэ ехэ анхарал табиха уялгатай. Үрэһые элдэб хоротонһоо абарха мүнөөнэй химическэ зүйлнүүд айхабтар ехэ хүсэтэй юм. Тэдэнэр шэниисын хатуу гуламняа, ешмээнэй шулуун гуламняа, обёосой хатуу болон тооһон гуламняа болон ороохо таряанай бусад хоротониие үгы хэдэг байна. Үрэһэнэй ороохые хордоходо, тэрэ ургаха үедөө элдэб бүри шарада баригдадаггүй. Мүн үрэһэн хордогдоходоо ургаха хүсэниинь дээшэлдэг гэжэ мэдээжэ болонхой.

Зүгөөр үрэһые ямар үедэ хордохо тухай мэдэхэ хэрэгтэй. Хабар эртэ, тарилгаханһаань холо урид хордоходо нүлөө ехэтэй, һайн байдаг. Илангаяа обёос, ешмээн, шара будаа гэхэ мэтэ ургамалнуудай үрэһые урид хордоходо, аша үрэ ехэтэй гэжэ элирүүлэгдэнхэй. Харин эдэ ургамалнуудай үрэһые тариха дээрээ хуурай хороор хордоходо нүлөө багатай байха юм. Юуб гэхэдэ, обёосой хатуу болон тооһон гуламняагай түрэһэнь ороохоной хальһан доро байдаг хадаа тиимэ хуурай ртутна хоротой бага зэргэ дайралдахадаа ядагшьегүй. Жэшээнь, Хэжэнгын аймагай ажахынуудта 1972 ондо шалгагдаһан обёосой тарилгын 92, Прибайкалиин аймагта — 90, Бэшүүрэй — 75, Мухар-Шэбэрэй аймагта — 62 процентнь гуламняатай байшоо. Тиин зарим ажахыда ургамалайнь хоёр, бүри ехэшье хубинь гуламняатай байһан. Хэрбээ эндэхи ажахынууд үрэһээ тарихаһаа холо урид, ядахын сагта һара урид хордоһон байбал, иимэ ехэ хохидолдо орохогүй байгаа бшуу. Тиимэһээ үрэһээ саг соонь, һайн шанартайгаар хордохо тушаа ажахынуудай агрономуудта шанга эрилтэ табигдаха ушартай. Агрономуудай хэһэн хүдэлмэриин үрэ туршалга хэхэдэл харагдаха байха.

Дулаан болохоор лэ тарилгын шанарта хүргэгдэһэн обёосой, ешмээнэй үрэһые бүхыдэнь, шэниисын ехэнхиие хордохо зорилго республикын агрономуудай урда табигдана. Тиигэбэл гуламняаһаа боложо ургасын доошолдог ушар усадхагдаха һэн. Хэрбээ обёос, ешмээнэй үрэһые дээрэ дурдагдаһан болзорто хордожо шадаагүй ажахынууд тэрэ үрэһэеэ шэнгэн хороор угаагаад, һайса хатаажа тариха болоно. Энэ ушарта хордолгонь ажал ехэтэй байха гээшэ.

Үрэһэ хордохо хүдэлмэри тусхай, һайса таарулагдаһан машинаар хэгдэхэ эрилтэтэй. Тэрээндэ ямар нэгэн ондоо арга хүргэ хэрэглэхэ, хоро хаяад, тэрэнээ хүрзөөр худхаха гэхэ мэтэ арга хэрэглэжэ огто болохогүй. Юуб гэхэдэ, тусхай машинаар хордоходо шанарынь һайн, хүнэй бэедэ хоро хүргэхэгүй байна [...]

Гадна үрэһэ хордохо[...] хид нормо баримталха [...] хала. Юуб гэхэдэ, [...] хоро хэжэрхибэл, ү[...] ургаха хүсыень бууру[...] али тэрэниие бага[...] үрэһые элдэб хорото[...] гаалха зорилго хүсэн[...] гэгдэхэгүй болоно. [...] хоро хубаарилан оруу[...] шиныи түхеэрэлгэнь [...] зүбөөр таарулагдаһан [...] зэргэтэй. Мүн үрэһ[...] жэгдээр хордогдожо [...] гэжэ шалгажа байха [...]

Ороохондо хорые [...] ниалдуулхын, мүн хү[...] шэдэй бэедэ хоро хүр[...] тула үрэһэнэй тарх[...] зэргэ (нэгэ тонно [...] 5—10 литр уһаар) [...] зохид. Үгышье һаа, [...] но-спиртын холисые [...] килограмм 1 тонно[...] үгэхэдэ һайн. Эдэ [...] дэлмэри агрономуудай [...] далга, заабари доро [...] даха байна.

А. БУРТО[...]
Бурядай республи[...]
ургамалнуудые хамга[...]
станциин начальн[...]

АПРЕЛИИН 1—ГЕОЛОГОЙ ҮДЭР

ХҮНГЭН БЭШЭ ЗАМААР...

— Минии хүтэлбэрилдэг партиин геологууд үнгэрһэн жэлдэ Захаамин, Зэдэ, Хори аймагуудаар ашагта малтамалнуудай бэдэрэлгэ-шэнжэлгын хүдэлмэри хэһэн юм. Тэндэһээр олдоһон ашагта малтамалнуудтай газарнуудые байгша он соо һайса шэнжэлхээр шиидэнхэйбди, — гэжэ Солнечно партиин начальник Георгий Алексеевич Феофилактов бидэнэртэ хэлээд, хүрин улаан, бороо үнгэтэй шулуунуудые урдамнай табина. Юрын нюдөөр юушье илгархуулхын аргагүй. Микроскоп доро табихада, түмэрэй нарнихан шэрээр һудалнууд элихэйлэн харагдаадхина.

— Үнгэрһэн жэлдэ суглуулһан материалаа шэнжэлжэ дүүргээбди. Хэһэн хүдэлмэриеэ һаядаа тоосохомнай, — гэжэ Г. А. Феофилактов үгөө үргэлжэлүүлнэ.

Тэрээнтэй суг хүдэлдэг геологууд Юрий Моргунов, Наталия Жигалова гэгшэд байгша он соо шэнжэлгэ хэхэ газарнуудайнгаа карта зохёожо һуунад.

Геологуудай хээрэ гарадаг

май һара газаа орожо ерэнхэй. Энэ хаһа сагтаа геологууд һайнаар бэлдэһэн байгаа һаа, ехээр һаатангүйгөөр бэдэрэлгэ - шэнжэлгынгээ хүдэлмэри эхилдэг ха юм. Солнечно партиин геологууд энэ харюусалгатай хаһа сагтаа яһала бэлдэһэн хэбэртэй.

Георгий Алексеевич Феофилактов олон жэл геолого-шэнжэлгын хүдэлмэридэ ябажа, баян дүршэлтэй болоһон. Арбан хоёр жэлэй туршада Саянай хадануудта шэнжэлгын хүдэлмэри хэжэ, арадай ажахын хүгжэлтэдэ хэрэгтэй ашагта малтамалнуудые ололсоһон юм. Эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал табидаг һэн. Хэдэхэн жэлэй саанахана үнгэтэ металл бэдэрһэн ажал тухайгаа диссертаци бэшэжэ, геолого-минералогическа эрдэмэй кандидат болоһон намтартай.

— Саянай хадануудта шэнжэлгэ хэжэ дүршэл шадабаритай болоһон, хүм. Мүнөө Захааминай, Зэдын аймагуудта шэнжэлгэ хэхэдэмни ехэ туһатай байна, — гэжэ Г. А. Феофилактов хөөрэнэ.

Арбан зургаан жэлэй саана Эрхүүгэй политехническэ институт амжалтатайгаар дүүргээд, Буряадай тала дайдаар ашагта малтамал бэдэрхээ ерээ бэлэй. Үнгэрһэн жэлнүүд соо тала дайдаар, хада уулануудаар бэдэрэлгэ хээ. Үнэтэй сэнтэй ашагта малтамалнуудые оложо, Буряадай республикын промышленностиие хүгжөөлсэхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсаһан, оруулалсажашье байна.

Г. А. Феофилактовтай суг хүдэлдэг геолог Юрий Александрович Моргунов үшөөл залуу. Гурбадахи жэлээ геолого-шэнжэлгын хүдэлмэридэ ажаллана. Гэбэшье ажалдаа тон харюусалгатайгаар хандадаг байха юм. Абаһан даабаряа дүүргэхын, шэнэ юумэ олохын тула хүсэ шадалаа гамнадаггүй. Геолого-шэнжэлгын хүдэлмэридэ шэнэ юумэ нэбтэрүүлхэ гэжэ оролдожо ябадагынь бүришье һайшаалтай байна.

— Дүршэл шадабаритай, үндэр мэргэжэлтэй геолог Г. А. Феофилактовтай хүдэлжэ эхилһэндээ баяртайб. Шэнжэлгэ хэхэ олохон «нюусануудые» намда ойлгуулжа үгөө, — гэжэ геолог Ю. А. Моргунов хэлэжэ байгаа һэн.

— Хээрэ ябахада олон бэрхэшээлнүүд дайралдадаг. Теэд Георгий Алексеевич бидэнэртэ ходо туһалдаг. Иимэ нүхэдтэй ажаллахада сэдьхэлдэ хүнгэн байдаг, — гэжэ геолог Наталия Жигалова аха нүхэрөө магтана.

Геолого-шэнжэлгын энэ партиин коллектив эбтэй эетэйгээр, нэгэ һанал бодолтойгоор хүдэлдэг юм байна. Тиимэһээл эдэнэр жэл бүри шэнжэлгын хүдэлмэри амжалтайгаар хэжэ, олзотой омогтойгоор хээрэһээ бусадаг. Эдэнэр үнгэрһэн жэл Хүрбэ голой эрьедэ ашагта малтамалай хэбтэшэ олоһон юм. Мүнөө жэл тэндээ ошожо, шэнжэлгынгээ хүдэлмэри үргэлжэлүүлхэнь.

К. ЖАМЬЯНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Солнечно геолого-шэнжэлгын партиин начальник Г. А. Феофилактов; геологууд Л. П. Холод, Ю. П. Уткин гэгшэд шэнжэлгэ хэжэ байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХҮНДЭТЭЙ ХҮН

НАБТАРХАН нюргатай, хурса харасатай солбон шуумар залуухан хүбүүнэй хубсаһа эсхэжэ, хэмжэжэ байхысень бүри 1950 гаран ондо харагша һэм. Тэрэл үедэ Хяагта хотын гоёмсог эхэнэрнүүд «Борис Цыренович» гээд лэ энэ хүниие арга шадалаараа гуйжа байдаг һэн. Теэд ондоошье аргагүй байгаа. Юуб гэхэдэ, дайнай һүүлээрхи хүшэр хүндэ байдал һаял мартагдажа, арад зоной ажабайдал һайжаран, хүн зон, илангаяа залуушуул гоё һайханаар хубсалхые оролдодог болоһон үе эхилээд байгаа бшуу. Тиихэдэ бүхы аймаг дотор хубсаһа оёдог гансал мастерской Хяагта хотодо байһан юм. Бэрхэ оёдолшод үсөөн, һайн эсхэгшэд бүришье хомор һэн.

Борис Цыренович Аюшеев хори гаран наһанай залуухан гүлмэршье һаа, хубсаһа оёхо, эсхэхэ талаараа дүрбэн тэгшэ шадабаритай һэн. Тэрэнэй үшөө нэгэ һайн талань: хүн бүхэнэй хүсэлые һанаһандань хүрэмэ һайнаар, тааруу зохидоор бүтээжэ шададаг. Ажалдаа анхарал оролдосотойгоор хандадагынь, уран гартайень хүнүүд бүлтэ мэдэдэг болонхой. Тиимэһээ захил үгэгшэд нэн түрүүлэн хубсаһа эсхэгшэ Аюшеевтэ хандахые оролдодог байһан юм.

Мүнөө Хяагтын ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангадаг комбинат аймаг соогоо томо предприятинуудай тоодо ороолсоно. Эндэ оёдолой бэрхэ мастернууд, уран гарта эсхэгшэд олон болонхой. Машина түхеэрэлгэнүүд хуу шэнэдхэгдэжэ, оёдолой технологи, урлалга урданайхитай жэшээлэшэгүй дээшэлээ, хүгжөө.

Борис Цыренович энэ үе соо Свердловскодо хубсаһа эсхэгшэдэй курса дүүргэжэ ерэнхэй. Дээдэ гарай ургэн мэргэжэлтэ эсхэгшэ гэһэн солотой. Аймаг соогоо эгээл бэрхээр хубсаһа эсхэдэг хүн гэжэ тэрэниие Хяагта хотын, мүн аймагай бүхы ажалшад мэдэдэг, танидаг байна.

Һаяхан Хяагта хотодо ябахадаа, ажаһуудалай эрилтэ хангадаг комбинадай үйлэдбэритэй танилсажа, директор Н. Ф. Силантьевтай хөөрэлдөөб. Комбинадайнгаа ажалай түрүүшүүл тухай тэрэ хэлэхэдээ, нэн түрүүлэн хубсаһа эсхэгшэ. Аюшеевые нэрлэбэ. Һаял дүшэ гаража ябаһан хүн. Ажалай дүршэлөөр баян, аяг зангаар зөөлэн. Захил үгэгшэдтэй, хамта ажалладаг хүнүүдтэй харилсаагаар тон һайн хүн юм. Мүнөө 9 хүнһөө бүридэһэн оёдолшод-мастернуудые даагаад, хубсаһа эсхэгшэ-бригадираар хүдэлнэ. Бригадань байгша оной январиин даабари 110, февральда —105 процент дүүргэбэ. Өөрөө нүхэр Аюшеев хубиингаа түсэбые һара бүридэ 140 процент хүрэтэр бэелүүлдэг юм гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Комбинадай гурбадахи дабхарта гаража, ажалшадай хубиин захилаар хубсаһа оёдог цехтэ оробоб. Эсхэгшэдэй таһалга амяараа. Хажуудань захил үгэгшэдэй хубсаһаа үмдэжэ, али зэргэ тааруугаар оёгдожо байһаниие шалгадаг хэдэн кабинануудтай. Захил абалгые бүридхэдэг, хэмжүүр абадаг таһалга соонь али бүхы хубсаһанай түхэл маягуудые харуулһан альбом, журналнууд табигданхай.

Эсхэгшын таһалга соо ургэн, ута стол дээрэ бүд хайшалжа, хубсаһа эсхэжэ байһан хүниие хаража, «Борис Цыренович, сайн байна» гэжэ мэндэшэлэн, газетын редакциһаа ябаһан ушараа хэлэжэ танилсабаб.

— Минии бодото буряад нэрэм ондоо юм: Бимба-Доржи Цырендашиевич Аюшеев гээшэб. Теэд суг хүдэлдэг нүхэдни нэрэ обогыем хуряангылан, хэлэхэдэ хилбар болгожо, «Борис Цыренович» гэжэ нэрлэдэг юм, — гээд энеэбхилэн тайлбарилжа үгэбэ.

Энээндэ гайхалтай юун байхаб. Олон үндэһэ яһатан хамтаран, түрэһэн аха дүү мэтэ эбтэй һайхан суг ажалладаг, ажаһуудаг ха юм. Тиимэһээ али алинайнгаа хэлэхэдэ, хилбар нэрээр нэрлэжэрхинэ гээшэ бээзэ. Саашань тэрэнэй ажалай намтарые асуужа, яагаад оёдолшон болоһоноорнь һонирхобоб.

Бимба-Доржи Цырендашиевичай намтар юрын лэ буряад хүнэй намтартай адли. Бага балшар наһаниинь дайнай хүнда жэлнүүд соогуур тохёолдоһон. 1948 ондо, 17 наһа хүсэд хүрөөгүйдөө Хяагта хотын оёдолой артельдэ оёдолшын һургуули хэжэ эхилээ. Һүүлдэ сэрэгэй алба хэхэдээ, сэрэгшэдэй хубсаһанай оёдолшон, эсхэгшэ мэргэжэлтэй ябаа.

Армиин албанһаа табигдаад ерэхэдээ, Бимба-Доржи ёһотойл оёдолой ургэн шадабаритай мастер, эсхэгшэ болоһон байба. Нигэжэл 25 жэлэй туршада таһалгаряагүй оёдолой үйлэдбэридэ ажаллажа байна. Бага наһанһаа ажал дээрэ оролдожо, хүнэй шэмэглэл — гоё һайхан хубсаһа тааруу зохидоор, нарин нягтаар оёжо һураа. Тэрэнь бүхы наһанайнь мэргэжэл, хүсэлынь болонхой. Һайн һанаатай, сагаан сэдьхэлтэй хүн гээшэ һанаандаа таарахагүй юумэ хэжэ шадахагүй. Яагаад хүндэ һай хэхэб, сэдьхэлынь баясуулхаб гэжэ бододог, оролдодог. Тэрэ хүсэһэнөө хангабал, өөрынь сэдьхэл хангагдана. Эгээл иимэ хүн — Бимба-Доржи Цырендашиевич.

Д. ЦЫБЕНОВ.

НҮҮРҺЭШЭДТЭ КОНЦЕРТ

Евгений Федорович Тодоренкын хүтэлбэрилдэг табадахи участогай нүүрһэшэдэй ажалһаа бусахадань тэдэнэрые оркестрээр угтаба. Тэдэнэр нэгэ сүүдхэ соо мянга хоёр зуун табин тонно нүүрһэ малтажа абаа. Энэ коллектив мартын арбан дүрбэнһөө хойшо сүүдхын зургаан зуун тонно нүүрһэ абаха даалгабаритай һаа, хододоо мянган тонно нүүрһэ малтажа гаргана.

Валентин Спиридонович Мазаровай хүтэлбэрилдэг бригада мүн лэ бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа, энэ һарын эхинһээ хойшо гурба мянган тонно шулуу нүүрһэ түсэбһөө гадуур малтаа.

Ажалаа эрхимээр эмхидхэһэнэй, оньһон техникэ бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэһэнэй, бригадануудай хоорондо мүрысөө ургэнөөр дэлгэрүүлһэнэй ашаар табадахи участогай коллектив иимэ амжалта туйлаһан байна.

Шахтёрнуудай хүндэлэлдэ Гусиноозерскын соёлой ордон соо ехэ концерт табигдаа.

Г. БАЛБАРОВ.

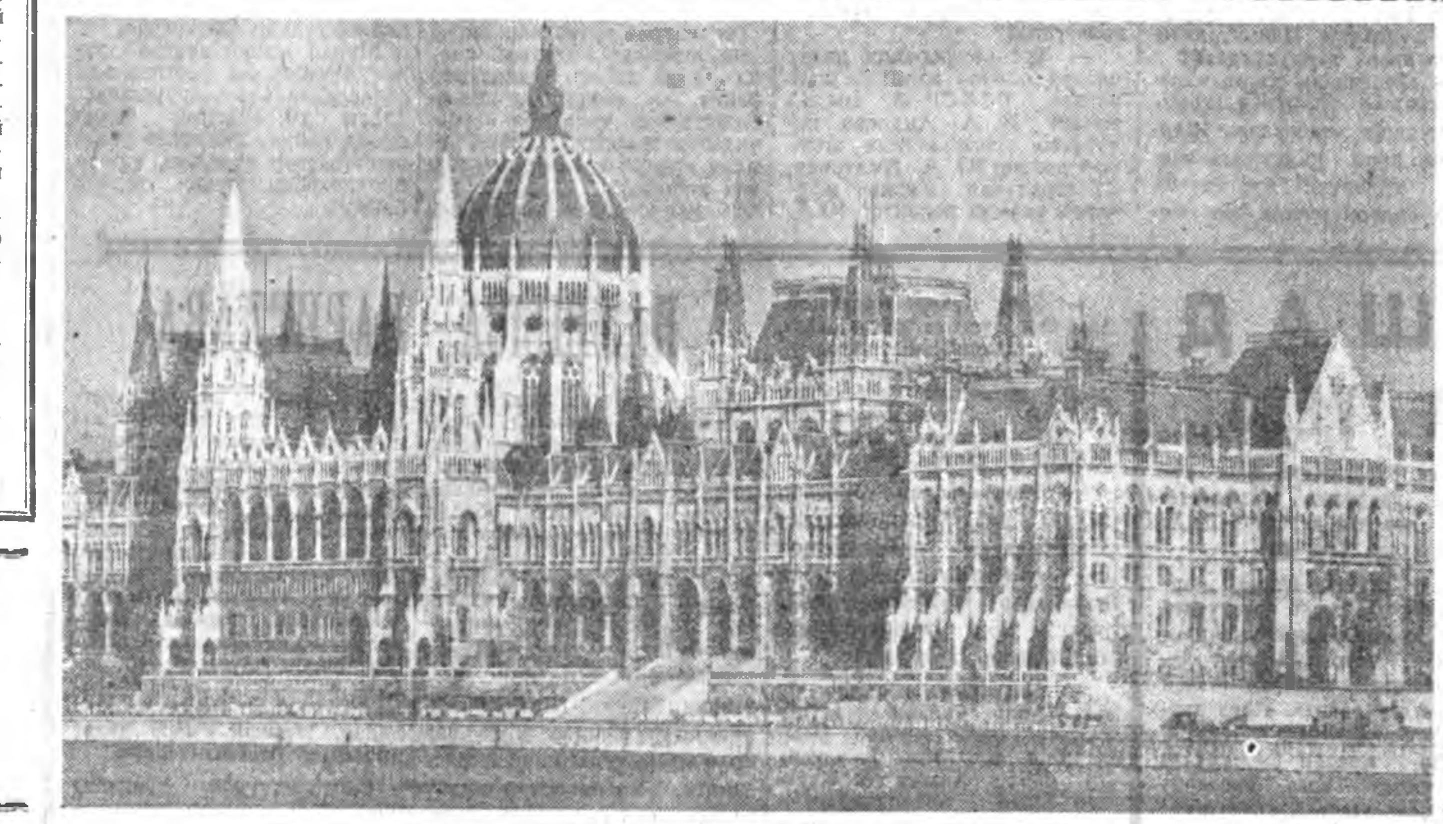

ВНР-эй НАЦИОНАЛЬНА ҺАЙНДЭРЫЕ УГТУУЛАН

Будапештын архитектурна гоё барилгануудай нэгэн — парламентын үнинэй байшан эндэ харуулагдана. Гүрэнэй суглаанууд эндэ болодог ВНР-эй Президиум зүблөөнүүдээ үнгэргэдэг, Министрнүүдэй Совет оршодог юм. ТАСС-ай фотохронико.

ХҮГЖЭМШЭ ЭГЭШЭ ДҮҮНЭР

Эгэшэ дүүнэр Накипбекованарай нютаг Казахстан юм. Ехэ эгэшэнь Эльвира гэжэ нэрэтэй, тэрэнь 21 наһатай, дундахинь — Элеонора, 20 наһатай, багань — Альфия 19-тэй. Альфия нёдондо Москвагай консерваторидо ороо. Ехэ эгэшэнэртээл адли (нэгэниинь дүрбэдэхи, нүгөөдэнь гурбадахи курсда юм). Альфия эрхимээр шалгалтаяа барижа, орон соогоо суурхаһан хүгжэмэй дээдэ һургуулиин студентка болоо.

Тиихэдээл хүгжэмэй трио (хүгжэмэй гурбан ондоо инструментээр наададаг хүнүүд) бии болоо: Эльвира — скрипачка, Элеонора — пианистка, Альфия — виолончелистка. Хүгжэмэй тэрэ триогой бии болоһоор оройдоол жэл үнгэрөөшье һаа, тэдээн тухай имагтал манай орон дотор бэшэ, харин хилын саадахи оронуудта мэдээжэ болочхой.

Белградта үнгэрһэн уласхоорондын хүгжэмэй конкурсдо амжалтатайгаар хабаадажа, лауреадууд болоод бусаһан хойнонь нэгэ хэдыхэн сагай ошоод байхада, бидэ басагадай ансамбльтай танилсаа һэмди. Зүгөөр бидэ Накипбековатаниие бүри үнинэй заочноор мэдэхэ байгаабди. Тэдээн тухай Москвагай консерваториин ректор, СССР-эй арадай артист Александр Васильевич Свешников манда хөөрэһэн байгаа. Хүниие магтахань хомор хүн юм, гэбэшье хүгжэмэй трио онсо һайхан үзэгдэл гээшэ гэжэ нэрлээ бэлэй.

— Накипбековэй басагад шэнги зон үсөөн, тэдэш ехэ һонин хүүхэд. Һонор, бодолготой, мүнөө үеын хүгжэмшэд... Байгаалида үсөөн ушардаг түрэлхиин ехэ бэлигтэй, тиигээд оролдосотой, даруу зантай. Хүгжэм хадаа тэдэнэй бүхы ами наһан.

Консерваторидоо эгэшэ дүүнэр дүршэл ехэтэй багшанарта заалгана. Эльвира мэдээжэ скрипач Игорь Безродный гэгшэдэ, Элеонора пианист Михаил Межлумовта, Альфия эрхим виолончелист Мстислав Ростроповичто заалгадаг. Энэнь — мэргэжэлэй талаар. Тэрээнһээ гадна, камерна ансамблиин кафедрын багша Татьяна Гайдамович эгэшэ дүүнэрэй триотой хүдэлжэ, эрхим мэргэжэнги ансамбль болгохоёо оролдодог.

Триогой репертуарта классическа болон мүнөө үеын хүгжэмэй олон зохёол ородог. Жэшээнь, Белградта уласхоорондын конкурсдо басагад Моцартын, Бетховеной, Брамсын, Шостаковичой, югослав композитор Шварай зохёолнуудые наадаа юм.

Эгэшэ дүүнэр тус тустаа өөрын концертнэ программатай. Генуяда Эльвира Никколо Паганиниин нэрэмжэтэ конкурсдо амжалтатайгаар хабаадаа һэн. Филармониин зал соо Элеонора оркестртэй хамта фортепьяно дээрэ гүйсэдхэхөөр Листын зохёоһон концертые шадабаритай бэрхээр наадаа. Москвагай Чайковскиин нэрэмжэтэ конкурсдо Альфия нэгэдэхи шанда хүртөө.

Һонирхолтой зүйл гэхэдэ иимэ: Эльвира Альфия хоёр гүрэнэй коллекцидэ ородог үнэтэ шухаг инструмент дээрэ наададаг. Эльвирын скрипкые 1743 ондо суута мастер Гварнери гэгшын бүтээһэн, тиихэдэ концертдэ хабаадахадаа, басаган Страдивариин скрипкэ дээрэ наададаг юм.

Эгэшэ дүүнэр Накипбековнар бүхы наһаяа хүгжэмдэ зорюулна. Тэдэнэр үшөөл ехэ юумэ хэжэ үрдихэ байха лаа.

Михаил АЛЕКСАНДРОВ.
(АПН).

... ЭСЭЛГЫН ...МЭ АРГА ...АТАЙ, ...ХИДШЬЕ

В. ГОМБОЕВ, ... АССР-эй гүрэнэй нөөсэлгын кассын управлениин ахалагша инспектор.

ПАРИЖ

ФКП-гэй ЦК-гай пленум дээрэ Ж. Маршегэй хэһэн элидхэл

ТАСС

«Парламентска һунгалтын һүүлээрхи политическэ байдал» гэһэн элидхэл Франциин Коммунис партиин Генеральна секретарь Ж. Марше ФКП-гэй ЦК-гай пленум дээрэ хэһэн байна.

Национальна суглаанай һаяын һунгалта правительственна хамтын программын түлөө түрүүшын тон ехэ политическэ тулалдаан, урагшаа хэгдэһэн шухала алхам болоно гээд Ж. Марше мэдүүлээ.

ФКП 1968 оной һунгалтынхида орходоо 720000 дуу олоор абаа, тэрэнэй депутадуудай тоо 33-һаа 73 хүрэтэр олон болоо. Манай партии ороной зүүнэй үзэл баримталдаг партинуудай дундаһаа түрүүшын зэргын парти болоно гээд Ж. Марше тэмдэглэһэн байна.

Правительственна хамтын программа хадаа «ороной шухала болоод байһан хубилалтануудые бэелүүлжэ шадаха бүхы хүсэнүүдые нэгэдүүлхэ һайн үндэһэ һуури болохо үгэнэ» гээд Ж. Марше онсолон тэмдэглээ.

ХАНОЙ

ДРВ-гэй МИД-эй коммюнике

ТАСС

Элшэн сайдуудые бэе бэедээ эльгээлсэн, дипломатическа харилсаа тогтоохо гэжэ Вьетнамай Демократическа Республикын правительство ба Малайзиин правительство шиидхээ.

Энээн тухай ДРВ-гэй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын эндэ толилһон коммюнике соо хэлэгдэнэ.

САНТЬЯГО

ЧИЛИИН КОМПАРТИИН ЦК-гай ПЛЕНУМ

ТАСС

«Мартын 4-нэй һунгалтада арадай туйлаһан илалта правительственна программа бэелүүлхэдэ, мүн Чилиин революциин замда тохёолдоһон бэрхэшээлнүүдые дабахада, бүри таарамжатай һайн политическэ эрхэ байдал бии болгоно» гээд Чилиин Коммунис партиин Генеральна секретарь Луис Корвалан партиин ЦК-гай пленум дээрэ элидхэл хэхэдээ мэдүүлээ. Правительственна партинуудай түлөө хүдэлмэришэд ба таряашадай диилэнхи олонхинь, дундуур шадалтадай ушар ёһо мэдэдэг түлөөлэгшэд, залуушуулай нилээд ехэ хубинь дуугаа үгөө гээд тэрэ заагаа.

Тиихэдэ эгээн лэ хархис хүсэнүүд диилдэһэнээ мэдэрхые хүсэнэгүй, харин ямаршье аргаар һаань, арадай правительствые унагааха һэдэхэдээ, шэнэ һүйдхэлтэ ябуулгануудта бэлдэнэ гээд Л. Корвалан онсолон тэмдэглэһэн байна.

Чилиин дотоодын хэрэгүүдтэ империалистнуудай хамааралсадаг баримтанууд тухай, тусхайлбал, «Итт», «Кеннекот» болон бусад американ компанинуудай Чилидэ харша ябуулганууд тухай элидхэлшэ һануулаа.

Арадай нэгэдэлэй партинуудай федерациин съезд зарлаха тухай президент С. Альендиин дурадхалые Компартиин Генеральна секретарь дэмжэбэ.

Ороной үмэнэ табигдажа байһан экономическа асуудалнуудые шиидхэхэ хэмжээнүүдтэ элидхэл соо ехэ анхарал хандуулагдаа. Экономическа гэмтэ ябуулгануудай түлөө хэһээхэ тухай хуули парламентын абахань, ороной экономикые һайнаар хүтэлбэрилхэ, түсэблэлгын гуримай булюу һайн талые хэрэглэхэ шухала байһые Л. Корвалан дахлад заагаа. Урдын правительствын министрнүүдэй — зэбсэгтэ хүсэнүүдэй түлөөлэгшэдэй патриотическа үүргые элидхэлшэ үндэрөөр сэгнээ.

Чилиин Компартиин уставай ёһоор партиин ээлжээтэ XV съездые энэ оной ноябриин 25-һаа декабриин 1 хүрэтэр Сантьягода үнгэргэхые Л. Корвалан дурадхаа.

РИМ

Ниитэ национальна забастовко

ТАСС

Италиин ниитын транспортын 220 мянган хүдэлмэрилэгшэ табан часай ниитэ национальна забастовко соносхоо. Тэдэнэр хамтын договор баталха эрилтэ хэнэ. Ажалай эрхэ байдал һайжаруулхын, профсоюзуудай эрхэ үргэдхэхын түлөө тэмсэжэ байһан Италиин радио ба телевидениин алба хаагшад хоёр часай турша соо хүдэлмэреэ зогсообо.

ХАНОЙ

ПЛЕНДЭ АБТАГШАДЫЕ БУСААЛГА ТҮГЭСХЭГДӨӨ

ТАСС

ДРВ-дэ плендэ абтаһан сэрэгэй хүнүүдһээ эгээн лэ һүүлшын американец мартын 29-дэ Вьетнамай газар дээрэһээ гаража ошоо. Вьетнам тушаа Парижска хэлсээнэй ёһоор пленэйхидые бусааха уялгаяа Вьетнамай Демократическа Республика хүсэдөөр дүүргэбэ.

Ханойн Зялам аэродром дээрэһээ американ засагаархидта мартын 29-дэ дамжуулан үгтэһэн сэрэгэй пленэйхидэй һүүлшын бүлэг 67 хүнһөө бүридэнэ. Тэдэнэр нёдондо жэлэй июльһээ декабриин эсэс хүрэтэр Хойто Вьетнамай газар дээрэ буудуулан унагаагдаһан США-гай самолёдуудай экипажнуудай гэшүүд юм.

Зялам аэропортдо болоһон ушар үшөө юугээрээ илангаяа һонирхолтойб гэхэдэ, мүн үеэр Урда Вьетнамһаа американ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй һүүлшын подразделени гаража ошоо. Тиигэжэ Вьетнамай газар дээрэ 115 жэлэй үе соо анха түрүүн хариин эзэмдэгшэдэй сэрэгүүд үгы болоо.

ХАНОЙ

ВФП-гэй сесси

ТАСС

Профсоюзуудай Бүхэдэлхэйн Федерациин бюрогой тусхай сесси Ханойдо болобо. Вьетнам тушаа Парижска хэлсээе дүүргэхын түлөө уласхоорондын кампани профсоюзуудай үнгэргэхэ, вьетнам арадта материальна туһаламжа үзүүлхэ, тэрэшэлэн профсоюзуудай бүхэдэлхэйн конгрессдэ бэлдэхэ тухай асуудалнуудые сесси зүбшэн хэлсээ.

Вьетнамай профсоюзуудай федерациин түрүүлэгшэ Хоанг Куок Вьет сессидэ хабаадагшадые амаршалаа. Профсоюзуудай Бүхэдэлхэйн Федерациин Генеральна секретарь Пьер Жансус элидхэл хээ.

СССР-эй профессиональна союзуудай зүгһөө ВЦСПС-эй секретарь П. Т. Пименов баатарлиг вьетнам арадта талархал ба аха дүү ёһоной дэмжэлгые элирхэйлэн мэдүүлһэн байна.

ХАНОЙ

Шухала резолюцинууд

ТАСС

Профсоюзуудай Бүхэдэлхэйн Федерациин бюрогой тусхай сесси эндэ болоод, хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Вьетнам тушаа Парижска хэлсээе дүүргэхын түлөө уласхоорондын кампани дэлгэрүүлхые уряалһан резолюциие, тэрэшэлэн эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй бүхэдэлхэйн конгресс зарлалгые дэмжэһэн резолюциие сесси баталан абаа.

НЬЮ-ЙОРК

Дахяад бомбодоно

ТАСС

Камбоджын сүлөөлэгдэһэн районуудые американ авиаци мартын 29-дэ дахяад бомбодоо. Добтолгодо «В-52» гэжэ стратегическэ бомбардировщигууд хабаадалсаһан байна. США-һаа Номгон далай шадар байдаг зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командованиин түлөөлэгшэ энээн тухай Гонолулуда мэдээсэһэн байха юм.

БОНН

В. БРАНДТЫН МЭДҮҮЛГЭ

ТАСС

Европын социалис гүрэнүүдтэй эхилһэн хөөрэлдөөнүүдээ ФРГ-гэй правительство үргэлжэлүүлхэ хүсэлэнтэй. Энээн тухай Бонндо байдаг хариин дипломатическа зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй үмэнэ үгэ хэлэхэдээ, ФРГ-гэй канцлер В. Брандт мэдүүлээ. Соёл сурталай талаар алгасалдаатай байгаашье һаа, али алиндаа ашатай туһатайгаар бүхы талын харилсаа холбоо хүгжөөхые бидэнэр хүсэнэбди гээд тэрэ онсолон тэмдэглэһэн байна.

Советскэ Союзтай ба Польшотой ФРГ-гэй баталһан договорнуудһаа уламжалан, Европодохи шахардуу шанга байдал ехээр һуларуулха зам нээгдэһэн байгаа гээд В. Брандт үргэлжэлүүлэн хэлээ.

Мүнөө үедэ Хельсинкидэ боложо байһан олон талын зүбшэлнүүд аюулгүйн ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэевропын зүблөө амжалтатайгаар үнгэргэлгэдэ туһалха ёһотой гээд канцлер тэмдэглэһэн байна.

ФРГ ГДР хоёрой хоорондохи харилсаануудай үндэһэ һуури тухай договорой ехэ удха шанартай байһые В. Брандт заагаа. Тэрэнэй онсолон тэмдэглэһэнэй ёһоор тус договор Германиин хоёр гүрэнэй хоорондохи харилсаа гуримшуулха эрхэ нүхэсэл бии болгохо. Нигэжэ шухала хэрэгтэ эхи табигдаба, энэ зам харилсаа холбоо ургэнөөр хүгжөөлгэдэ, оршом байдал заһаруулгада хүргэхэ гэжэ би найданаб гээд канцлер хэлээ.

ВАШИНГТОН

Олониитэ буруушаана

ТАСС

Социальна программануудта мүнгэ зөөри гаргашалгаяа арьбалха гэһэн политикаяа США-гай правительство бэелүүлһээр. Эрэмдэг бэетэй американецуудта туһа хүргэхын тула 2,6 миллиард доллар һомолхо тухай конгрессэй абаһан хуулиин проектдэ президент Р. Никсон хорюул табиба.

Социальна хангалгын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ мүнгэ зөөри һомололгоёо хороожо байһан ушарыень США-гай олониитэ эрид буруушаана.

Португали 12 жэлэй туршада колонинуудтаа дай хэнэ. Хэдэн миллиард эскудо эндэ гаргашалагдаа, Португалиин хэдэ мянган эрхэтэд алуулаа.

Европын энэ бага-хан гүрэн юундэ иимэ оролдолго гарганаб гэһэн асуудалда харюусахада бэлэн: тэрэ Анголын түмэрэй руда, хлопок болон алмазда обтоно, Мозамбигай нефть, зайн галай нөөсэнүүд, хүдэлмэришэнэй үнэгүй хүсэн тэрэнэй дура татана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Португалиин дээрмэшэдэй эзэлжэ байһан газарта добтололго.
ТАСС-ай фотохронико.

САЯАНҺАА ВИТИМ ХҮРЭТЭР

«ЕВРОПЫН ЯМАРШЬЕ ТЕАТРАЙ СЦЕНЭ ДЭЭРЭ...»

Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ гүрэнэй буряадай драмын театр СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Зүүн-Сибириин зонын хоёрдохи фестивальда түрүү һуури эзэлжэ. Бүхэроссин фестивальда хабаадалсахаар зууршалагдаба гэжэ үнгэрэгшэ жэлэй декабрь һарада уншагшадтаа мэдээсэ һэмди. Бүхэроссин фестиваль мартын 12-һоо арбан хоногой туршада Ленинград хотодо үнгэрбэ. Эндэ манай театр хабаадалсажа, СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан манай ороной арадуудай национальна драматургиин, театральна искусствын бүхэроссин хоёрдохи фестивальда гайхамшаг амжалтатайгаар зүжэг табиһанайнгаа түлөө 1-дэхи шатын дипломоор шагнагдаад, бусажа ерэбэ. Театрай директор Ц. А. Балбаровые манай хэдэн асуудалда харюусахыень гүйбабди.

— Цырен Аюржанаевич, фестивальда олон театр хабаадалсаа гү?

— Бүхыдөө союзна ба автономито республикануудай драматургнуудай 150 гаран зохёолнуудаар РСФСР-эй театрнууд 400 гаран зүжэг табиһан байха юм. Бүхыдөө 13 театр бүхэроссин фестивалиин түгэсхэлэй харалгада хабаадаа. Эдэнэй тоодо Грузиин драматург А. Цагарелиин «Ханума» гэдэг хүгжэмтэ комеди табиһан Ленинградай драмын ехэ театр, Р. Ибрагимбековэй «Женщина за зелёной дверью» гээшые табиһан Москвагай Е. Вахтанговай нэрэмжэтэ академическэ театр, Ч. Айтматовай «Материнское поле» гэһэн туужын удхаар найруулагдаһан зүжэг харуулһан Новосибирскын эдир харагшадай театр, Молдавиин зохёолшо Ион Друцэгэй «Птицы нашей молодости» табиһан Пермиин драмын театр, мүн Ленинградай В. Ф. Комиссаржевскиин нэрэмжэтэ театр, Куйбышев хотын М. Горькиин нэрэмжэтэ театр, Петрозаводскын финскэ театр, Москвагай сатирын театр болон манай театр оролсоо. Бидэнэр элитэ зохёолшо Чингиз Айтматовай «Улаахан пулаадтай уляангирхамни» гэһэн зүжэг харуулаабди. Энэ зүжэгые РСФСР-эй габьяата артист, режиссер С. Д. Будажапов буряад хэлэн дээрэ оршуулаад, найруулан табяа юм.

— Гол түлэб ямар удхатай зүжэгүүд Ленинградай сценэ дээрэ харуулагдааб?

— Фестиваль дээрэ классическашье зүжэгүүд, комединүүдшье табигдаа. Жанраараа, уран найруулгаараа эдэ зүжэгүүд бэе бэеһээ ондо ондоонуудшье һаа, мүнөө үеын хүнүүдые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ театрнуудай онсо, ехэ үүргэтэй байһые харуулна. Олон ондоо арадуудай түлөөлэгшэд Ленинградай сценэ дээрэ гаража, эб найрамдал, хани барисаан, ажалай баатаршалга, хүнэй хуби заяан тухай зүжэгүүдые харуулаа.

— Фестивальда хабаадалсаха зуураа Ленинград хотын ажалшадтай уулзаа гүт?

— Ленинградай партиин XXIV съездын нэрэмжэтэ металлическа заводой хүдэлмэришэдтэй уулзаабди. Хани халуун оршон байдалда үнгэрһэн энэ уулзалга дээрэ бидэ республика тухайгаа хөөрэжэ үгөөбди. Зүжэг харуулаабди. 105 жэлэй саада тээ байгуулагдаһан энэ заводойхид бидэниие ехэ халуунаар угтаа юм. Манай Галуута-Нуурта баригдажа байгаа ГРЭС-эй турбина энэ заводто бэлдэгдэхэ байна.

— Фестивалиин һүүлээр научно-теоретическэ конференци үнгэргэгдөө. Эндэ ямар асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээб?

— Тус конференци дээрэ нилээд олохон элидхэл шагнагдаа. РСФСР-эй арадай артист В. А. Андреев, искусство шэнжэлэлгын эрдэмэй доктор Ю. А. Дмитриев, «Театральная жизнь» журналай ахамад редактор Ю. А. Зубков, Ленинградай гүрэнэй театрай, хүгжэмэй, кинематографиин институдай ректор Н. М. Волынкин болон бусад үгэ хэлээ. «СССР-эй театрнуудай харилсаа холбоон», «СССР-эй театрнуудай хүгжэлтэдэ советород соёл культурын үзүүлһэн нүлөө», «Россин Федерациин автономито республикануудай театрнуудай мэргэжэлтэдые бэлэдхэлгэ», «Зүжэг оршуулха тухай зарим асуудалнууд» болон бусад асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ. Аха дүү совет республикануудай уран зохёолшодой зүжэгүүдые манай театрнуудай табиһан ушар интернациональна ехэ удха шанартай гэжэ конференци дээрэ тэмдэглэгдээ.

— Театрай мэдээжэ ажал ябуулагшад, шүүмжэлэгшэд манай театрай зохёохы ажал, оролдолгодо ямар сэгнэлтэ үгэнэб?

— СССР-эй арадай артист, Эстониин «Ванемуйне» театрай ахамад режиссёр Карл Ирд гэгшэ манай театрай табиһан зүжэг ехэ үндэрөөр сэгнээ. Буряадай драмын театрай артистнар Европын ямаршье театрай сценэ дээрэ зүжэг табихаар байна, — гээд тэрэ хэлээ. Хубисхалай урда тээ өөрын үндэһэн театргүй байһан буряад арадай соёл культурын энэ дэбжэлтэ хадаа ленинскэ национальна политикын түгэс илалтын эли тодо гэрэшэ болоно,— гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Станиславскиин системэдэ үнэн сэхэ, совет театрай, соёл культурын эрхим дээдэ туйлалтануудые дуршэл болгон абаһан Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрай зүжэг бидэнэй зүрхэ сэдьхэл баясуулаа, — гэжэ К. Ирд онсолон тэмдэглээ.

— Зүжэгэй гол рольнуудые гүйсэдхэгшэд тухай хөөрэжэ үгыт.

— Аселиин роль гүйсэдхэһэн Людмила Дугарова зональна фестиваль дээрэ «Эхэнэрэй роль эрхим һайнаар гүйсэдхэгшэ» гэһэн тусхай дипломоор шагнагдаһан гэжэ мэдэнэ ёһотойт. Мүнөө бүхэроссин фестиваль дээрэ оролдолгонь мүн лэ үндэрөөр сэгнэгдээ. Людмила Дугарова эрхим һайнаар наадаһанайнгаа түлөө 1-дэхи шатын дипломоор шагнагдаа. Энэ солбон залуу артисткымнай ехэ амжалта болоно. Мүн энэ зүжэг найруулан табигша, РСФСР-эй габьяата артист С. Д. Будажапов, урлан шэмэглэгшэ В. Бройко гэгшэд 1-дэхи шатын дипломоор шагнагдаа. Буряадай АССР-эй габьяата артистнууд Ц. П. Пурбуев (Байтемир), Д. С. Чимитова (Кадича) гэгшэд Ленинградай сценэ дээрэ уран бэлигээ харуулжа, олоной альга ташалганда хүртөө. Тэдэнэр тус тустаа II-дохи шатын дипломуудаар шагнагдаа.

Мүнөө манай театрай зүжэг бүхэсоюзна фестивальда хабаадалсахаар зууршалагдаһан 19 зүжэгэй тоодо ороод байна. Тиимэһээ улам эршэтэйгээр хүдэлжэ, үшөөл оролдохобди гэжэ хэлэхэ байнаб.

АГИТБРИГАДА ЭМХИДХЭГДЭБЭ

МУХАР-ШЭБЭР. (М. ЦЫРЕНОВ — манай штатнабэшэ корр.). «Коммунизм» колхозой комсомолой организациин үүсхэлээр һайн дуратанһаа бүридэһэн агитбригада эмхидхэгдэбэ.

Тус агитбригадын гэшүүд хүршэ Хара-Шэбэр тосхондо айлшалжа, түрүүшынгээ концерт табиба. Эстрадна болон уянгата дуунууд, хатар наадан хүдөөгэй артистнарай программада ороно.

Фёдор Фёдоров, Геннадий Асташов, Борис Гуревич гэгшэд шог ёгтотой дуунуудые сог залитайгаар гүйсэдхэжэ, олондо һайшаагдаа. Эгэшэ дүү Люда, Маша Фёдороватан, Аня Теслева гэгшэдэй ород арадай дуунуудые ирагүү гоёор хангюурдахада, удаан саг соо альга ташалган замхаагүй.

Мүн Борис Гуревич Фаина Краснобаева хоёр хүнгэн солбоноор хатаржа, сугларагшадта магтуулаа.

— Түрүүшынгээ амжалтаар урмашаһан агитбригадымнай гэшүүд программаяа үшөө һонин болгохын тулада шэнэ номернуудые бэлдэжэ эхилбэ. Һаяар Шэнэ-Заган тосхон болон бэшэшье нютагуудаар ябажа, зүжэг наада табиха зорилготойбди,— гэжэ колхозой комсомолой организациин секретарь Б. Гуревич хөөрэнэ.

СССР-эй арадай артист Сергей Герасимовай шэнэ фильм архитекторнууд тухай хөөрэнэ. Үйлэнь мүнөө үеын үдэрнүүдтэ үнгэрнэ, геройнуудынь манай үеын хүнүүд.

КИНО

„ХҮНДЭ ДУРЛАХА“

Гэр байра, хото городуудые бодхоолго юрын хэрэг бэшэ. Энэ мүнөө үе сагай гол асуудалнуудай нэгэн мүн. Тиимэһээ С. Герасимов энэ темые дэмы шэлээ бэшэ хаш.

Тус фильмын герой хойто зүгтэ хүдэлдэг архитектор Калмыков уласхоорондын суглаанда хабаадахаяа Москва ерэнэ. Мэдээжэ архитектор, өөрынь багша Александра Васильевнагай гэртэ залуу эхэнэр архитектортэй уулзана. Түрүүшын уулзалгаһаа бэе бэедээ дурлалсаһан эдэ хоёр Москваһаа сугтаа бусана.

Саашань тэдэнэртэй бидэ холын хойто зүгтэ уулзанабди. Ажал хүдэлмэритэйнь, ажабайдалтайнь танилсанабди. Архитектор Калмыков өөрынгөө мастерской соо бүтээһэн проектээрээ байрын гэрнүүдые барина. Хойто зүгэй газар дээрэ барилга хэхэ гээшэ хүшэрхэн хэрэг. Теэд фильмын энэ талые тэмдэглэхээ һананагүйб. «Хүндэ дурлаха» гэжэ фильмын гол асуудал ондоо бшуу. Эндэ хүнэй сэдьхэл, ухаан бодол, өөрынгөө үнэн зүбые ойлгожо, харуулжа шадаха гэхэ мэтэ асуудалнууд гүнзэгыгөөр тайлбарилан харуулагдана. Эдэ асуудалнуудые Дмитрий Калмыковой образоор актер Анатолий Солоницын ойлгосотойгоор, этигэмээр харуулжа шадана.

«Хүндэ дурлаха» гэһэн шэнэ кинофильм республикын кинотеатрнуудта харуулагдажа эхилхэнь.

Н. ХОЛХОЕВА.

Зураг дээрэ: картинын нэгэ үйлэһөө.

ПРАВДА БУРЯТИ[И]

Нэгэдэхи хуудаһан[...] «Мүнөөдэр — геологуу[дай] үдэр» — суглуулб[...] ТАСС-ай мэдээсэлн[үүд] «Правда Бурятии» газе[т...] арадай хинагшадай ш[...] тын материал.

Хоёрдохи хуудаһан[...] Партийна эдэбхитэдэй [...] гай суглаанууд тухай м[...] сэлнүүд. Мэргэжэлтын [...] шэл. Түрэл орон дотор[...]

Гурбадахи хуудаһан[...] «Багульник» — литера[...] на хуудаһан.

Дүрбэдэхи хуудаһан[...] С. В. Рахманиновай [...] жэлэй ойдо зорюулагд[...] Н. Маториной статья. С[...] Хилын саана.

СЭЛХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАМ[МА]

«Орбита» харуулга:
13.05 — Һүүлэй [...] 13.10 — **Үнгэтэ теле[...]** Һурагшадта — «Будиль[...] 13.40 — **«Элүүр** [...] дал» — эрдэм [...] гын программа. 14.10 [...] «Мүнөөдэр — геолог[...] үдэр». СССР-эй геол[...] министр А. В. Сидор[...] үгэ хэлэлгэ. 14.30 — [...] логуудай захилаар ко[...] 15.15 — **Үнгэтэ теле[...] ни.** Хоккейгоор дэлхэй[...] рүү һуури эзэлхын [...] мүрысөөнэй нэелгэ. С[...] ФРГ-гэй суглуулагдама[л] мандануудай наадан (3-[...] үе, суранзан бэшэлгэ). 1[...] — Забһарлалга. 16.25 [...] Совет Армиин ба Ф[...] сэрэгшэдтэ зорюулаг[...] дамжуулга. 16.55 — Ү[...] **телевидени.** «Киногоор [...] шалагшадай клуб». 17.[...] «Инженер Про[...] чатов» — уран һа[...] фильм. (3-дахи сери). 1[...] — «Время» — мэдэ[...] программа.

Улаан-Үдэ харуулга:
19.30 — «Композит[ор] Рахманинов» — тур[...] 100 жэлэй ойдо. 20.0[...] «Мүнөөдэр манеж дээрэ[...] циркын программа.

«Орбита» харуулга:
20.55 — **Үнгэтэ те[...] дени.** Хоккейгоор д[...] түрүү һуури эзэлхын [...] мүрысөөн. Польшо — [...] ци. В. И. Ленинэй нэрэ[...] тэ түбэй стадионой спо[...] байшанһаа дамжуулга [...] 3-дахи үе). 23.10—К[...] эй XXIV съездын б[...] нэгэ жэлэй ойдо. «Па[...] заабаряар» — телеви[...] документальна фильм.

ПОНЕДЕЛЬНИК, АПРЕЛИИН 2

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАМ[МА]

Улаан-Үдэ харуулга:
18.05 — Телепа[...] (буряадаар). 18.20 — [...] гут» — портдо ерэхэ».

«Орбита» харуулга:
22.40 — **Үнгэтэ теле[...] ни.** Хоккейгоор дэлхэй[...] рүү һуури эзэлхын [...] мүрысөөн. Швеци, ЧС[...] суглуулагдамал коман[...] дай наадан. В. И. Лен[...] нэрэмжэтэ түбэй стад[...] спортын байшанһаа [...] жуулга. 23.15 — «Поэз[...] Е. Шевелева Н. Зин[...] хоёр шүлэгүүдээ у[...] 23.30 — «Время» — [...] сэлэй программа. 24.0[...] С. В. Рахманиновай [...] һөөр 100 жэлэй ойдо зо[...] лагдаһан баярай [...] Москвагай Гүрэнэй ко[...] ваториин Ехэ зал [...] дамжуулга. 03.00 — [...] тын программа». Үнгэт[э те]левидени. Хоккейгоор [...] хэйн түрүү һуури э[...] түлөө мүрысөөн. Ш[...] ЧССР-эй суглуулаг[...] командануудай наад[...] дахи үе, суранзан бэ[...]

5, 6, 8, 9, 22, [...]

Энэ жэлэй мартын[...] да Рязань хотодо ү[...] гэгдэһэн «Спортлото[...] юһэдэхи тиражда [...] номернуудта шүү[...] тудаба гэжэ «Спорт[...] гой» Буряадай зона[...] управлени мэдээсэнэ.

Удаадахи, арбадах[и ти]раж энэ оной апре[лиин] 10-да Архангельск х[...] до үнгэргэгдэхэ юм.

ҺУРАГШАД АМАРАЛТЫНГАА ҮЕДЭ...

Хабарайнгаа амаралтада гараһан республикымнай һургуулинуудай һурагшад жэл бүри бүлэг бүлэгөөрөө сугларжа, холын аяншалгада хабаадалсажа ерэдэг болоо. Тиихэдээ эдэнэр Эхэ оронойнгоо түүхэ домогто хото городуудаар ябахадаа, олон юумэ мэдэхэ боложо, танилсажа ерэнэ. Аяншалгада хабаадалсаагүй үлэһэн һурагшад республикынгаа ниислэл хото ерэжэ, түүхэтэ газарнуудтайнь, промышленна предприятинуудай саашанхи хүгжэлтэ, ургалтатай танилсана, театр, кинотеатрнуудта орожо, шэнэ оперо, балет, кинокартинануудые хаража, амаралтаяа сэнгэлиг хүхюунээр үнгэргэнэ.

— Энэ жэлэй хабарай амаралтада республикын хүдөө нютагуудһаа 500-гаад һурагша ерэнхэй. Һурагшадта Улаан-Үдэ хотын хэзээ байгуулагдаһан сагһаа эхилээд мүнөөдэрэй туйлалта, шэнэ барилга тухай хөөрэжэ үгэнэбди,— гэжэ республикын Гэгээрэлэй министерствын хүүгэдэй аяншалагшадай республиканска станциин методист Н. Д. Ажеева хөөрэнэ.

Республикын хүдөө нютагуудһаа ерэһэн һурагшад аяншалгада хабаадалсахынгаа хажуугаар, Ленинэй орденто оперо, баледэй театрта орожо, Раухвергерэй «Улаахан малгай» гэһэн оперо, Кюи гэгшын «Сабхитай миисгэй», Александровай «Малиновкада болоһон түрэ», «Золушка», Бау Ямпиловай «Чудесный клад» гэһэн зүжэгые хаража, уянгата һайхан хүгжэм шагнаһан, театрайнгаа мэдээжэ артистнуудтай танилсажа гараһан байна.

Гүрэнэй ород драмын театрай коллектив һурагшадай амаралтын үедэ Евгений Шварц гэгшын «Два клёна» гэһэн үльгэр тууҗа тусхайтаар бэлдэжэ харуулба. Энээнһээ гадна Чехословакиин драматург Стеслик гэгшын «Домик — Пряник» гэһэн зүжэг һурагшадта аргагүй һайшаагдаа.

— Театраймнай коллектив эндээ зүжэг наада харуулхынгаа хажуугаар, республикынгаа хүдөө нютагуудаар ябажа, тэндэхи һурагшадта шэнэ зүжэгөө харуулжа байнхай,— гээд театрай директор И. А. Александров хөөрэнэ.

Ород драмын театрай артистнууд Ленинэй орденуудта хүртэһэн мяха-консервын комбинадай, локомотив-вагон заһабарилгын заводой соёлой ордонуудта ошожо, дээрэ дурсагдаһан зүжэгүүдээ харуулжа, балшар жаахан багашуулаа баясуулжа ерээ. Энээнһээ гадна тус театрай артистнууд Загарайн аймагай Горхон, Хуушан-Бэрээн нютагуудай, мүн Татаурово тосхоной һурагшадта зүжэгөө харуулаад, мүнөөдэр ниислэл хотоёо бусажа ерэбэ.

Тэрэшэлэн Н. П. Постышевой нэрэмжэтэ Пионернүүдэй ордоной хүдэлмэрилэгшэд хотынгоо һурагшадта, илангаяа эдиршүүлэй хүхижэ сэнгэмээр һайн программа зохёоһон байна. Жэшээнь, А. П. Гайдарай ажабайдалда зорюулагдаһан хөөрэлдөөн, викторина, һургуулинуудай «Тимуровцуудай» командирнуудай тоосоон тон һонирхолтойгоор үнгэргэгдэһэн байха юм. Удаань Пионернүүдэй ордоной уран һайханай бүлгэмэй гэшүүд үетэн нүхэдтөө концерт харуулһан, духовой оркестрэй тоосоо хэһэн байна. Тиихэдэ ордоной һаруул зал соо хотын хүүгэдэй урлаһан техническэ выставкэ эмхидхэгдэжэ, эдиршүүлэй анхарал татаа. Мүн ордоной хүмүүжүүлэгшэдэй эмхидхэһэн «Номой авторнууд амар мэндэ!» гэһэн уулзалга балшар жаахан багашуулые ехэтэ һонирхуулба. Эндэ уран зохёолшо Ц-Ж. Жимбиев, типографиин инженер Л. Ц. Савенкова, ордоной библиотекые даагша А. С. Шишмарева гэгшэд һонирхолтой хөөрэлдөө үнгэргэһэн байна.

Иигэжэ республикымнай һургуули бүхэнэй зарим һурагшад хабарайнгаа амаралтын үедэ хаана, яанагүй ябажа, хүдөө нютагуудай нүгөөдэ заримашуулынь эхэ эсэгэдээ ниитын мал харууһалхадань туһалсажа ябаһанаа, дахинаа түрэл һургуулидаа бусажа, һуралсалаа эхилбэ гэшэ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

БАЛШЫСА БАРИГДАБА

— Зай, нүхэр Родионов, адуунай мяхан хашарааҗа, ангай мяхан һанагдаба, — гэжэ Прибайкалиин аймсоведэй дотоодын хэрэгүүдэй таһагай хүдэлмэрилэгшэ А. М. Бородин хажуудаа байһан нүхэртөө хандаба.

— Теэд агнуури хоригдоо ха юм даа. Хёрхо нюдэтэй хинагшадтай дайралдашоо һаа яахабибди. Ангай мяха һанахадаа, шүлһэмнай һайрана,— гээд нүгөөдэнь мэхэтэйхэнээр энеэбхилбэ.

— Намтайгаа ябахадаа бү ай. Бишни «улаан малгайтанай» нэгэн гээшэб. Намһаашни далтирха, һэжэглэхэ байха. Хамаагүй. Нүхэдөө үшөө абалсахабди,— гээд Бородин нүхэрэйнгөө эзэм дээрэ хүндөөр гараа табиба.

Иимэ хөөрэлдөөнэй болоһоной һүүлээр «ГАЗ-69» түхэлэй машина Комо гэжэ нарһан тужа ойтой газар тээшэ шуумайшоо һэн. Досоонь дүрбэн хүн һуугаад ябана. Хэды буга, гүрөөһэ унагааха тухайгаа бардамаар хөөрэлдэнэд. Эдэнэр бултадаа хулгайгаар ан барижа һураһан, дүй дүршэлтэй болоһон браконьернүүд. Бородин гэгшэ хулгайгаар агнадаг, загаһа баридаг байһанайнгаа түлөө захиргаанай зүгһөө донгодолго абаһан байгаа. Энээнһээ зохихо тобшолол хээгүй. Һүүлдэнь албан тушаалаа хэрэглэжэ, дотоодын хэрэгүүдэй таһагта буу тухай асуудал шиидхэдэг байһанаа һамбаашалжа, Родионовто сэмгэтэй буу үгэһэн байна. Иигэжэ милициин офицер байтараа браконьернүүдтэй нүхэсэжэ эхилээ. Ульяновский хүдүү олоор хюдадаг байһанайнгаа түлөө харюусалгада хабаадуулагдаһан юм. Харин Родионов Прибайкалиин агнууриин ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ буу барижа добтолһонойнгоо түлөө удаан болзортойгоор эрхэеэ хаһагдаһан байгаа.

Иимэ намтартай хүнүүд хүрэхэ газартаа хүрэжэ ерэбэд. Агнууришье эхилшэлэй...

Хулгайгаар агнуури хэгшэд Кабанскын аймагай агнууриин ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ балшыса баригдаба. Милициин хүдэлмэрилэгшэд Бородин, Зарубин гэгшэд охотоведүүдые айлгаха, һаалта хэхэ һанаатай элдэб ааша гаргаа бшуу. Тэдэнэр охотовед Порошиндо аһажа унагаагаад, гарыень мушхаһан, элдэб эсынхеэр занаһан байба. Зүгөөр охотоведүүд тэдэнэй ой сооһоо гаража ошохыень, баадхажа шадаһан, тэдэнэй нэрэ дээрэ протокол бэшэһэн байна.

Охотоведүүдэй тэндэһээ ошоһоной һүүлээр нэгэндээ нэтэрһэн Бородин Родионов, Ульяновский гэгшэдые машинаараа дахин ой руу абаашажа үгэбэ. Тэдэ хоёрынь ямаршье зүбшөөлгүйгөөр буга алаа. Туруута ан буудажа унагааһанайнгаа түлөө хэһээгдэжэ, агнууриин ажахыда хохидол ушаруулһанайнгаа түлөө 500 түхэригэй яла түлэһэн байна.

М. ГЫЛЫКОВ.

ҺААЛИШАД — ВДНХ-да

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой правлени, партком, профком ажалай түрүүшүүлые моральна, материальна талаар урмашуулха хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулна. 1972 оной эхин багта социалис мүрысөөнэй дүрим зохёогдоһон байгаа. Үнеэн бүриһөө 2.000 килограммһаа дээшэ һү һааһан һаалишан бүхэн ВДНХ-да ошохо түлөөһэгүй путёвкоор шагнагдаха ёһотой һэн. Мүнөө 14 һалишан Москва ошохоор мордобо.

Мүнөө социалис мүрысөөгөөр зоригжоһон һаалишад түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы, гурбадахи жэлдэ ажалайнгаа эршэ улам шангадхана. Байгша оной түрүүшын һарануудта тэдэнэр 2.663 центнер һү һаагаа гэхэ гү, али үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада, 505 центнерээр ехэ һү һааһан байна. Хэрбээ 1972 оной түрүүшын хоёр һарада үнеэн бүриһөө 241 килограмм һү һааһан байбал, байгша оной хоёр һарада энэ тоогоо 297 килограммда хүргэһэн байха юм.

В. БИЛЬТАГУРОВ.

Түнхэнэй аймаг.

70 НАҺАТЫН БАЯР

Василий Дмитриевич Тюменцев ажабайдалай ута зам гаталаа. Хүдөө ажахын үйлэдбэридэ ажаллаһан тухайгаа хөөрэхэ юумэн тэрээндэ яһала байха. Буряадай АССР-эй габьяата агроном гуша гаран жэлэй туршада хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Тимирязевай нэрэмжэтэ академи дүүргэһэн коммунист В. Д. Тюменцев партиин эльгээһэн лэ газарта, хэршье хүшэр хүндэ байгаа һаань, арсалтагүйгөөр ажалладаг һэн. Хүдөө ажахын министерствын главна агрономоор, Хориин аймсоведэй газар тариалангай таһагай агрономоор, хүдөө ажахын министрэй нэгэдэхи орлогшоор, МТС-эй директорээр, Мичуринай нэрэмжэтэ үрэжэмэс ургуулдаг станциин директорээр хүдэлһэн намтартай.

Мүнөө Василий Дмитриевич үндэр наһатай боложо, пенсидэ гараашье һаа, заочно партийна дээдэ һургуулиин отделенидэ багшална.

В. Д. Тюменцевэй дала наһанай ойе тэмдэглэхын тулада хүтэлбэрилхы кадрнуудые бэлдэдэг техникумэй багшанар, студентнэр олоороо сугларба.

— Василий Дмитриевич партиин обкомой гэшүүнээр, ажалшадай депутадуудай аймагай болон городской Соведэй депутадаар нэгэнтэ бэшэ һунгагдаһан байна. Мүнөөшье хүнгэн сарюун зандаа, хүдэлжэ ябана. Манай ветеранай 70 наһа гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй даалгабаряар Хүндэлэлэй грамота баяртайгаар барюулха байнаб,— гэжэ республикын Верховно Соведэй Президиумэй секретарь В. И. Дубровский хэлэбэ.

М. МЕДОВАЯ.

АПРЕЛЬ ҺАРЫН УЛАРИЛ

Хабарай дунда — апрель һарада эртүүр үүр хираалжа, үдэртөө наранай шараса шантададаг гээшэ. Одоошье ой тайгын гүнзэгы саһан хайлажа, харьялан урдахадаа, хабарай хүгжэм хаа хаанагүй зэдэлүүлжэ эхилнэ. Зарим гол горхонууд хүнжэлөө һэхэжэ, нуурнуудай мүльһэн нимгэржэ захалдаг. Тиибэшье һүниндөө хүйтэ, нэй амисхал үзэгдэһөөр лэ байдаг.

Игаабаритай дулаан үдэрнүүдэй үзэгдэмсөөр хонгёо хоолойто шубууханнуудай зэдэлээн үдэшэ орой болотор замхадаггүй. Мүн энэ һарада ургы сэсэг һалбаржа, һарын һүүл багаар сабшалан, бэлшээри дээрэ хоншуухан үнэртэй үнжэгэн ногоон бултайжа захалдаг. Һарын тэн багаар хаа хаанагүй дулаанай амисхал үзэгдэжэ эхилдэг.

Байгша оной апрель һарада сагай уларил ямар байха хаб гээд уншагшадые һонирхуулна ёһотой.

«Хада майлын оройгоор
Хабарай наран гарабал даа...»

Байгал шадарай, урда болон дундуурхи нютагуудта һүниндөө 10—15, үдэртөө 0—5 градус хүйтэн байха жэшээтэй. Энэнь апрелиин 1—4, 10—17-ной үдэрнүүдтэ үзэгдэхэ юм. Бусад үдэрнүүдтэ, һүниндөө дүрбэн градус хүйтэнһөө нэгэ градус дулаан, үдэртөө 2—7, апрелиин 7—9-нэй, һарын һүүлшын үдэрнүүдтэ 10—15 градус хүрэтэр дулаархаар багсаагдана. Энэ үе соо шииг нойтон 15—20 миллиметр, зарим нютагуудта нормоһоо дээхэнүүр орохоор хараалагдана. Апрелиин 9—13, 20—23, 27—28-най үдэрнүүдтэ шара саһан орохоор хүлеэгдэнэ.

Байгал шадарай хойто нютагуудта апрелиин түрүүшын арбан хоногто һүниндөө 11—16, үдэртөө 1—6 градус хүйтэн байхань. Бусад үдэрнүүдтэ—һүниндөө 0—5 градус хүйтэн, үдэртөө 2—7 градус хүрэтэр дулаарха юм. Һарын туршада эндэ 10—23 миллиметр хүрэтэр шииг нойтон орохо. Энэнь нормоһоо доохонуур байха жэшээтэй. Тиин апрелиин 7—11, 18—19, 26—27-ной үдэрнүүдтэ бүрхэжэ, нойтон саһаар шэдэлжэ болохо.

Республикын урда аймагуудта һарын туршада дунда зэргээр 0—1 градус хүйтэн гэхэ гү, али энэнь 1—2 градусаар нормоһоо доошоо байха зэргэтэй. Һарын туршада эгээл хүйтэн үдэрнүүдэй үзэгдэхэдэ, һүниндөө 12—17, үдэртөө 3—8 градус хүрэтэр хүйтэрхэ юм ха. Бусад үдэрнүүдтэнь — һүниндөө 2—7 градус хүйтэн, үдэртөө 4—9 градус дулаан байха. Апрелиин 7—9, 23—25-най үдэрнүүдтэ һүниндөө 4 градус хүйтэнһөө нэгэ градус дулаан, үдэртөө 11—16 градус хүрэтэр дулаархаар багсаагдана. Һарын туршада хоёрдохи, мүн гурбадахи арбан хоногой эхиндэ, апрелиин 28—29-нэй үдэрнүүдтэ секундын 12—17 метрэй хүсэтэй һалхин баруун-хойто зүгһөө буухаар хүлеэгдэнэ.

Республикын баруун-урда аймагуудта апрель һарада үзэгдэдэг дулаанай амисхал нормоһоо 2—4 градусаар үлүү хүйтэн байхаар багсаагдана. Апрелиин эхиндэ, мүн тэн багаар һүниндөө 9—14, үдэртөө — 3 градус хүйтэнһөө хоёр градус дулаан болохо жэшээтэй. Мүн һарын хоёрдохи арбан хоногой һүүл, гурбадахи арбан хоногой эхиндэ һүниндөө 8—13 градус хүйтэн, үдэртөө 0—5 градус дулаан байха болоно.

Апрелиин 9—13, 20—23, 27—28-най үдэрнүүдтэ нойтон саһан, түрүүшын бороогой дуһалнууд үзэгдэхэ байна. Бусад үдэрнүүдтэнь шииг нойтогүй, секундын 3—7 метрэй хүсэтэйгөөр зүүн-хойто зүгһөө һалхилхаар хараалагдана. Тиихэдэ апрелиин 9—12-ой үдэрнүүдтэ секундын 15—20 метр хүсэтэй һалхин бууха, шуургалха.

Республикын хойто аймагуудта эгээл ехэ хүйтэниинь һүниндөө 15—20 үдэртөө 4—9 градус болохо. Энэнь һарын эхеэр, апрелиин 10—17-ной үдэрнүүдтэ үзэгдэхэнь ха. Дунда зэргээр 5—15 миллиметр шииг нойтон орохо гэхэ гү, али энэнь нормоһоо бага байхаар хараалагдана. Һарын 1—3, 10—15, 26—30-най үдэрнүүдтэ хабарай шара саһан, бороон орохо. Баруун-хойто зүгһөө секундын 3—7 метр хүсэтэйгөөр һалхилха байна.

Л. ГОНАРОВА,
агрометеоролог.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕ[В]

● «БУРЯАД ҮНЭН» ● 1973 оной апрелиин 1. ● 4-дэхи хуудаһан ● Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-04408. Заказ № 1[...]